

दुई शब्द

कञ्चनपुर जिल्लाको ३०५ वर्गकिलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज वि सं २०३२ मा वन्यजन्तु आरक्षको रूपमा स्थापना भई मिति २०७३।१।१९ मा निकुञ्जमा परिवर्तन गरिएको हो । तराई तथा चुरे क्षेत्रमा पाइने जैविक विविधतामा धनी यस निकुञ्जमा पाइने वन्यजन्तु, वनस्पति लगायतका जैविक विविधताहरूलाई प्राकृतिक अवस्थामा नै संरक्षण गर्ने, पारिस्थितिकीय र जलाधर प्रणालीलाई कायम राखी प्राकृतिक वातावरणका साथै भूदृश्यको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरी पर्यापर्यटन प्रबर्द्धन र विकास गर्न स्थानिय समुदायलाई परिचालन गर्ने उद्देश्यले निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन कार्य गरिदै आएको छ । जसको फलस्वरूप जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानिय बासिन्दाहरूको सहभागिता बढ्दै गएको छ भने वनस्पति तथा वन्यजन्तुहरूको चोरीनिकासी तथा चोरी शिकारका घटनाहरू कम हुँदै गएका छन् ।

वनपैदावार तथा वन्यजन्तुको चोरीशिकार र आखेटोपहार खरिद विक्री तथा ओसार पसार जस्ता अपराधिक कृत्याकलाप नियन्त्रणमा निकुञ्ज र हात्तिसारका कर्मचारी, निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाको देबिदल गणका साथै जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, शसस्त्र सुरक्षा बल तथा जिल्ला वन कार्यालय, कञ्चनपुर समेतको योगदान र भूमिका प्रशंसनिय रहेको छ । जिल्लाका राजनैतिक दलहरू, नागरिक समाज, पत्रकार, स्थानीय प्रशासन तथा जिल्लामा गठित जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाईको समन्वयमा वन तथा वन्यजन्तुको चोरी निकासीका साथै चोरी शिकार नियन्त्रणका काम समेत संचालन हुँदै आएका छन् ।

सुदुरपश्चिम क्षेत्रको एक मात्र बाघ तथा बाह्रसिंगा पाउने यस निकुञ्जको दीर्घकालिन संरक्षण गरी पर्यापर्यटन मार्फत स्थानीय समुदायको जिविकोपार्जनमा टेवा पुर्याउन सक्ने अवसर हुँदाहुँदै पनि पर्यटकिय पुर्वाधार तथा प्रचार प्रसारको कमिका कारणले गर्दा निकुञ्जको क्षमता अनुसार पर्यटकहरू भित्राउन नसकेको अवस्थामा पहिलेका वर्षहरूको तुलनामा पर्यटकहरूको संख्यासँगै निकुञ्जको आम्दानी समेत बृद्धि भएसँगै नेपाल सरकारबाट मध्यवर्ती क्षेत्रमा जाने रकम पनि क्रमशः बढ्दै गएको अवस्था देखिन्छ ।

अन्तमा आर्थिक वर्ष २०७४।०७५ को वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यमा संलग्न यस कार्यालयका सहायक संरक्षण अधिकृत श्री उत्तम कुमार चौधरी लगायत अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्ने अन्य कर्मचारीहरूतथा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष श्री पुष्कर बहादुर सिंह र अन्य सदस्यहरूलाई समेत हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । साथै शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको जैविक विविधता संरक्षण कार्यमासहयोग गर्ने राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष/शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम, तराई भू-परिधि कार्यक्रम, जुलोजिकल सोसाइटी अफ लण्डन/नेपाल कार्यालयलाई समेत धन्यवाद ज्ञापन दिन चाहन्छु ।

लक्ष्मण प्रसाद पौडेल
प्रमुख संरक्षण अधिकृत

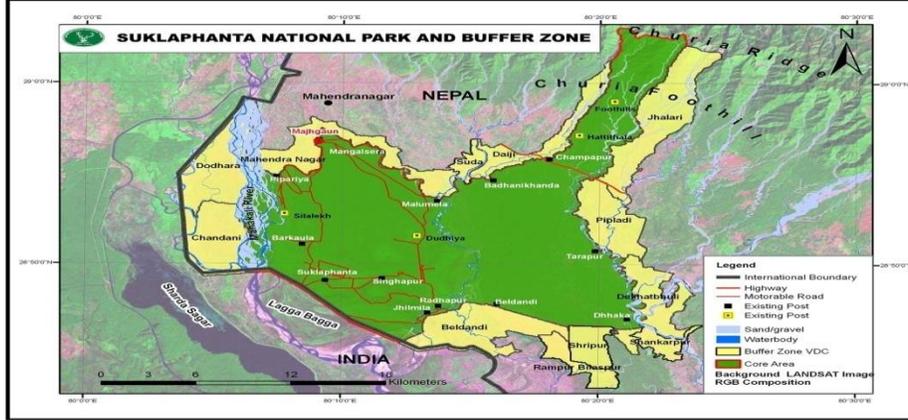
विषय सूची

१. परिचय :.....	3
२. लक्ष्य :.....	5
३. उद्देश्य :.....	5
४. विशेषताहरु :.....	5
५. शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षको भू-उपयोग.....	5
७. आरक्ष भित्र निषेधित गतिविधिहरु.....	6
८. आरक्षकार्यालय तथा अन्य साभेदार संस्थाहरुबाट आ.व. २०७२/७३ मा संचालन गरिएको महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरु.....	7
९. आरक्ष व्यवस्थापनमा देखिएको मुख्य समस्याहरु :.....	18
अनुसूची २: आरक्ष कार्यालयबाट दिईने सेवा सुविधाहरु (नागरिक बडापत्र).....	20
अनुसूची ३ :आरक्ष कार्यालयको दरवन्दी.....	21
अनुसूची ४ : आरक्ष सुरक्षामा रहेका पोष्टहरु.....	21
अनुसूची ५ : शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षको संकलित राजश्व तथा पर्यटकहरुको विवरण.....	23
अनुसूची ६. शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालयमा दर्ता भएका मुद्धा सम्बन्धि विवरण :.....	26
अनुसूची ७. अध्ययन अनुसन्धान.....	27
अनुसूची ८ : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ ले संरक्षित गरेका वन्यजन्तुहरु.....	29
अनुसूची ९ : शुक्लाफाँटामा पाईने विश्वमा दुर्लभ चराहरु.....	30
अनुसूची १० : शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षका आकर्षणहरु.....	30
अनुसूची ११: वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहत वितरण.....	37
अनुसूची १२ : मध्यवर्ति क्षेत्र सम्बन्धी विवरण.....	41
अनुसूची १३ :आरक्षमा संचालित आयोजना/कार्यक्रमहरुको विवरण.....	47
अनुसूची १४ :शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्ष तथा हात्तिसार शाखामा हाल कार्यरत कार्यरत कर्मचारीहरु ।.....	47

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज

१. परिचय :

नेपालको सुदूर पश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा रहको कञ्चनपुर जिल्लाको नेपाल भारत सिमानाको दक्षिण पश्चिम क्षेत्रको २८°४२' २९" – २९°०३' २७" अक्षांश र ८०°०३' ०८" – ८०°२५' ५३" देशान्तरमा रहेको शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज वि.सं. २०२६ सालमा शिकार आरक्षको रूपमा स्थापना गरी संरक्षण गरिएको हो । संरक्षणको क्रममा वि.सं.२०३२ सालमा १५५ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफललाई समेटि शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षको रूपमा घोषण गरियो । वि.सं.२०३६ सालमा निकुञ्जको पूर्व तर्फको १५० वर्ग कि.मी. क्षेत्रलाई विस्तार गरि यस निकुञ्जको क्षेत्रफल ३०५ वर्ग कि.मी. बनाईएको थियो । साविकको चारकिल्लालाई नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरि मिति २०७३ साल फाल्गुन ९ गते शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा घोषणा भएको हो । १७४ मिटर देखि १३८६ मिटरको उचाईमा फैलिएको यस निकुञ्जको औसत अधिकतम तापक्रम ३७° सेन्टिग्रेड र औसत न्यूनतम तापक्रम ७°सेन्टिग्रेडरहेको छ । यो निकुञ्ज सबैभन्दा बढि बाघको घनत्व रहेको संरक्षित क्षेत्रको रूपमा समेत चिनिएको छ । नेपालमा रहेका बाह्रसिंगाको संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यका साथ स्थापना भएको यस निकुञ्जमा विश्वकै सबैभन्दा ठुलो वथानको रूपमा पाईने बाह्रसिंगा रहेको पाईन्छ । यो निकुञ्ज अन्य दुर्लभ वन्यजन्तु, पंछी तथा वनस्पतिको लागि समेत प्रसिद्ध छ ।

चारकिल्ला :

पूर्व : स्याली नदी ।

पश्चिम : महाकाली नदी ।

उत्तर : जंगल क्षेत्र, गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको आवादी क्षेत्र चुरे पहाडको चुचुरो (डडेलधुराको सिमाना) ।

दक्षिण : आवादी क्षेत्र, भारत नेपाल अन्तराष्ट्रिय सिमाना ।

परिकल्पना :

नेपालको सुदूरपश्चिमको तराई क्षेत्रमा रहेको जैविक प्रणाली तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने ।

२. लक्ष्य :

संकटापन्न प्रजातिहरूको संरक्षणलाई उच्च प्राथमिकता दिदै शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने तथा संरक्षण कार्यमा मध्यवर्ति क्षेत्रका जनताहरूको समेत सहभागिता गराउने ।

३. उद्देश्य :

- ❖ जैविक विविधताको प्रभावकारी संरक्षण र दिगो सामुदायिक विकासका लागि जनसहभागिताद्वारा मध्यवर्ति क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ दुर्लभ वन्यजन्तु, वनस्पति तथा पंछीहरूको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ पर्यापर्यटनको विकास गरी स्थानिय जनताको जिवनस्तरमा सुधार ल्याई संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने ।
- ❖ अध्ययन अनुसन्धानलाई प्रभावकारी बनाई यसबाट आएका सुझावहरूलाई कार्यान्वयन गरी व्यवस्थापन पक्षलाई सहयोग गर्ने ।

४. विशेषताहरू :

- ❖ नेपालको तराईका संरक्षित क्षेत्रहरूमा रहेका घाँसेमैदान मध्ये शुक्लाफाँटा घाँसे मैदान सबैभन्दा ठूलो घाँसे मैदान रहेको ।
- ❖ विश्वकै सबैभन्दा ठूलो भुण्डको रूपमा बाह्रसिंगा पाउने क्षेत्र ।
- ❖ तराई भूपरिधिको मध्यविन्दुमा पर्नेआरक्ष जसले नेपाल र भारतका ११ वटा संरक्षित क्षेत्रहरू जोड्ने ।
- ❖ तराईका संरक्षित क्षेत्रहरू मध्ये सबैभन्दा बढी वनस्पतिका प्रजातिहरू पाईने संरक्षित क्षेत्र ।
- ❖ क्षेत्रफलको हिसावले सानो भएता पनि दुर्लभ वन्यजन्तु, वनस्पति तथा पंछीहरू बढि पाईने स्थान ।
- ❖ नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरू मध्ये सबैभन्दा बढी खरमयुरको संख्या रहेको क्षेत्र ।
- ❖ कृष्णसारको पुर्नस्थापना गरिएको(खैरापुर बाहेकको नेपालको पहिलो संरक्षित क्षेत्र) ।

५. शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको भू-उपयोग

भू-उपयोगको आधारमा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा ६५.०२% जंगल, १६.१०% घाँसे मैदान, ३.७६% झाडी तथा बुट्टयान, ७.२५% जलाशय र ७.८७% कृषि जमिन (विस्थापित गरिएको) पर्दछ ।

६. प्रमुख जैविक विविधता :

- ❖ वनस्पति : ११८ परिवारका ६६५ प्रजातिहरू

साल वन : ५२%
 मिश्रित वन : २%
 नदी तटिय वन : ६ %
 घाँसे मैदान : ३० % (शुक्लाफाँटा - ५४.५ वर्ग किलोमिटर)
 सिमसार क्षेत्र : १० %

❖ वन्यजन्तु : स्तनधारी ५३ भन्दा बढि प्रजातिहरु (पाटेबाघ, एकसिंगे गैंडा, हात्ती, बाह्रासिंगा, कृष्णसार, सालक, निलगाई, चितुवा, चित्तल, लगुना, रतुवा, हिसपिडखरायो, बँदेल, बाँदर आदि)
 बाघको संख्या : १६ वटा वयश्क (सन् २०१८)
 हात्ती : ४० देखि ५० मौसमी
 गैंडा : १७ वटा आ.व.२०७३।०७४ मा चितवन रा.नि.बाट ५ वटा स्थानान्तरण गरि ल्याएको समेत गरी ।
 बाह्रासिंगा : २३०१ वटा (सन् २०१४)
 निलगाई : ८०-९० (सन् २०१३)
 आहार प्रजाति: ७८.६२ वटा प्रति वर्ग कि.मी. (सन् २०१३)
 घस्रने जन्तु : करीव १२ प्रजातिहरु
 उभयचर : करीव २० प्रजाति
 माछा : करीव २४ प्रजाति
 पुतली : करीव ३५ प्रजाति
 चरा: करीव ४२४ प्रजाति (सारस, खरमजुर, सिम तित्रा, (विश्वमै दुर्लभ मानिएको लेसर भुडीफोर)

७. निकुञ्ज भित्र निषेधित गतिविधिहरु

कुनै पनि व्यक्तिले निकुञ्ज क्षेत्र भित्र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को दफा ५ बमोजिम देहायको काम गर्न पाउने छैन :-

- क) वन्यजन्तुको शिकार गर्न,
- ख) जुनसुकै पदार्थको घर, छाप्रो आश्रय वा अरु आकार बनाउन वा भोग गर्न,
- ग) कुनै भूभाग कब्जा गर्न, सफा गर्न, आवादी गर्न, खेती गर्न वा कुनै बाली उब्जाउन वा काट्न,
- घ) घर पालुवा जीवजन्तु वा पंछी चराउन वा तिनीहरुलाई पानी खुवाउन,
- ङ) रुख विरुवा, भाडी वा अन्य कुनै वन पैदावार काट्न, ढाल्न, हटाउन, छेक्न, छाँट्न वा वन पैदावार सुक्ने कुनै काम गर्न वा वन पैदावारमा आगो लगाउन वा अरु कुनै प्रकारले हानिनोक्सानी पुऱ्याउन,

- च) खानी खन्न, ढुङ्गा खन्न वा कुनै खनिज पदार्थ, ढुङ्गा, कंकड, माटो वा अन्य यस्तैपदार्थ हटाउन,
- छ) वन पैदावार वा वन्यजन्तु पंछी वा जग्गालाई क्षेति पुऱ्याउन,
- ज) हातहतियार खरखजाना वा विष साथमा लैजान वा प्रयोग गर्न
- झ) काजमा खटिएका सरकारी कर्मचारी वा राष्ट्रिय निकुञ्ज वा आरक्षभित्रको प्रचलित बाटोको यात्रुहरु बाहेक अरुले घरपालुवा वा अन्य किसिमको जीवजन्तु वा आखेटोपहार लैजान,
- ञ) राष्ट्रिय निकुञ्जभित्र बग्ने नदी, खोला वा पानीको कुनै श्रोत थुन्न, फर्काउन वा त्यसमा कुनै हानिकारक वा विष्फोटक पदार्थहरु प्रयोग गर्न ।

द. निकुञ्ज कार्यालय तथा अन्य साभेदार संस्थाहरुबाट आ.व. २०७४।७५ मा संचालन गरिएको महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरु

१. भवन निर्माण :

यस आ.व.मा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रम तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजनाबाट निकुञ्जको हिरापुर तथा सिंहपुरमा पक्की एक तल्ले रेञ्जपोष्ट भवन निर्माणधानि अवस्थामा रहेको छ । तराई भू-परिधि कार्यक्रमबाट लालपानी पोष्टमा २ कोठे भवन निर्माण गरिएको छ ।

२. घाँसे मैदान व्यवस्थापन

नेपालकै सवैभन्दा ठुलो घाँसे मैदानको रूपमा रहेको शुक्लाफाँटा घाँसे मैदानको क्षेत्रफल ५४.५ वर्ग कि.मी. रहेको छ । यस घाँसेमैदानमा विश्वकै सवैभन्दा ठुलो भुण्डको रूपमा पाईने बाह्रासिंगा तथा उल्लेखनिय संख्यामा रहेका लगुनाको समेत संरक्षण गरिएको छ । साथै यस निकुञ्जमा सिंहपुरफाँटा, बर्कोलाफाँटा, हिरापुरफाँटा, अर्जुनीफाँटा, अन्डैया पटैयाफाँटा, विचुवाफाँटा, सुन्दरीफाँटा, तारापुरफाँटा, भतपुरीफाँटा लगायत अन्य विभिन्न फाँटाहरु रहेका छन । निकुञ्जको कुल क्षेत्रफलको ३० प्रतिशत भू भागमा रहेको घाँसेमैदानलाई बाघ, गैँडा, जंगली हात्ति, खरमयुर, हिस्पीड खरायो जस्ता संकटापन्न विभिन्न वन्यजन्तुहरुले आफ्नो बासस्थानको रूपमा प्रयोग गर्दै आएका छन् । वन्यजन्तुहरुको बासस्थानको रूपमा रहेको घाँसे मैदानहरुलाई प्रत्येक वर्ष व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुन्छ । प्रत्येक वर्ष ट्रयाक्टर तथा मानिसद्वारा फाँटाहरुको घाँस, बुट्यानहरु काटि सुकाएर नियन्त्रित आगो लगाएर घाँसेमैदानहरुको व्यवस्थापन गरिन्छ । साथै अनावश्यक रूपमा आएका रुख प्रजातीका विरुवाहरुलाई जरैदेखी उखेल्ने काम गरी घाँसे मैदानको व्यवस्थापन गरिने काम गरिन्छ । यस आर्थिक वर्षमा शुक्लाफाँटा घाँसे मैदान तथा अण्डैया पटैया क्षेत्रमा नेपाल सरकारको राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजनाबाट २० हे, वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रमबाट ७१ हे, तराई भूपरिधि कार्यक्रमबाट शुक्लाफाँटा तथा दुधिया क्याम्प फाँटामा ४० हे. घाँसेमैदानलाई घाँस, ढडिड टेक्टरबाट काटेर रुखहरु काटी तथा उखेलि नियन्त्रित आगो लगाएर व्यवस्थापन गरिएको थियो भने अन्य घाँसेमैदानका फाँटाहरुमा नियन्त्रित आगो लगाएर मात्र व्यवस्थापन गरिएको थियो ।

३. वन पथ निर्माण तथा मर्मत संभार :

यस निकुञ्ज भित्र रहेको करिव ३०० कि.मि. वनपथ मध्ये निकुञ्ज आयोजनाबाट वनपथ निर्माण १० कि.मि बडनिखेडा, लारिघाट हुदै लालपानी सम्म ५ कि.मि. तथा बडनिखेडा लालपानी बिचको बाटो हुदै खजुवा सम्म ५ कि.मि., निकुञ्जका अन्य वनपथ मर्मत ६० कि.मि, वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रवर्द्धन आयोजनाबाट १०० कि. मि., वनपथ मर्मत संभार गरिएको छ । त्यस्तै राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास कार्यक्रमबाट १० कि.मी अग्नि नियन्त्रण रेखा तथा नयाँ वनपथ निर्माण गरिएको छ ।

४. सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन

यस निकुञ्ज भित्र सिमसार क्षेत्रको रुपमा रहेका विभिन्न खोला नाला, ताल पोखरी तथा मानवद्वारा निर्मित ताल पोखरीहरुको संरक्षण व्यवस्थापन कार्यको लागि वन्यजन्तुहरुको वासस्थानको रुपमा रहेका मुख्य मुख्य ताल पोखरीहरुलाई बेला बेलामा सरसफाई गर्नुका साथै सुख्खा समयमा तालको पानी सुक्न नदिन बोरिङ्ग मार्फत पानी भर्ने काम गरिएको छ भने शुक्लाफाँटामा रहेका सुके पोखरी र बाघ पोखरीमा सोलारबाट पानी तानि सुख्खा मौसममा पोखरीमा पानी भर्ने काम गरिएको छ । यस निकुञ्जमा रहेका मुख्य मुख्य सिमसार क्षेत्रहरुमा रानी ताल, सोलगौडी ताल, शिकारी ताल, कालिकिच ताल, तारा ताल, बाबा ताल, स्वामी ताल, बठनिया ताल, पिपल पोखरी, तिनकुने पोखरी, गौथली पोखरी, बाघ पोखरी, सुके पोखरी, लगुना पोखरी, लालपानी पोखरी, हिरापुर ताल, पलिया पोखरी, महाकाली नदी, स्याली नदी, बाहुनी खोला, चौधर खोला आदि रहेका छन् ।

वन्यजन्तुको लागि उपयुक्त क्षेत्र बनाउन यस आर्थिक वर्षमा निकुञ्ज आयोजना कार्यक्रम तर्फबाट लालपानीमा क्षेत्रमा नयाँ पानी पोखरी खनिएको छ । त्यस्तै राष्ट्रियपति चुरे तराई मधेश कार्यक्रमबाट बाबा ताल, सलगौरी ताल मर्मत तथा तालमा रहेका अनावश्यक प्रजातिहरुलाई हटाई पोखरी सफाई कार्य गरिएको थियो भने लालपानी तथा बर्कोलामा नयाँ पोखरी निर्माण गरिएको । राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास कार्यक्रम तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यक्रम अन्तरगत निकुञ्जका विभिन्न क्षेत्रमा १२ बाट साना पोखरी निर्माण तथा मर्मत गरिएको । बाबा तालमा सुख्खा मौसममा बोरिङ्गबाट पानी तान्ने कार्य गरिएको थियो । तराई भूपरिधि कार्यक्रमबाट दुधिया क्याम्प क्षेत्रमा पोखरी निर्माण गरिएको क्षेत्रमा पोखरी निर्माण गरि बोरिङ्गको समेत व्यवस्था भएकोले सुख्खा मौसममा समेत वन्यजन्तुका लागि खानेपानीको व्यवस्था भएपछि वन्यजन्तु पानी खानका लागि निकुञ्ज सिमानामा रहेको नालामा वन्यजन्तु आई सिमा क्षेत्र भन्दा बाहिर जाने संभावना कम हुनेछ । जसले गर्दा समग्रमा निकुञ्जको जैविक विविधता संरक्षणमा सहयोग हुनेछ ।

५. डढेलो नियन्त्रण

यस निकुञ्जमा सुख्खा मौसममा अनियन्त्रित आगो लाग्ने गरेको छ । सो समयमा लाग्ने आगलागि नियन्त्रणको लागि निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्र (मुख्यगरी निकुञ्जको सिमाना नजिक बसोबास गर्ने)मा बसोबास गर्ने जनताहरु विच जनचेतनाका कार्यक्रम संचालन,

एफ एम बाट सूचनामूलक समाचार प्रचार प्रसार आदि कार्यक्रम गरी आगलागिको न्यूनिकरण गरिएको छ । साथै आगलागि नियन्त्रणको लागि निकुञ्जको सम्पूर्ण क्षेत्रलाई समेट्ने गरी वनपथ तथा अग्नि रेखाहरू निर्माण गरी नियन्त्रित आगलागिको व्यवस्थापन समेत गरिएको छ । आगलागी नियन्त्रण गर्न कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारी र र्यापिड रेसपोन्स टिममा कार्यरत करारका स्थानीय व्यक्ति सम्मिलित गरी १० जनाको आगो नियन्त्रण टोली गठन गरी परिचालन गरिएको छ । यी विविध सावधानी गर्दा गर्दै पनि स्थानीय समुदायको निकुञ्जमा सहज पहुँच, प्रतिकूल सूख्खा मौसमका कारणले गर्दा निकुञ्जको करिब २५०० हेक्टर क्षेत्रमा वन डढेलोले नोक्सानी भएको छ तर यो वन डढेलो एकै पटक नभएको कारणले गर्दा क्षति तुलनात्मक रूपमा कम भएको छ । मह संकलन गर्ने व्यक्तिहरू अनियमित रूपमा निकुञ्जमा प्रवेश गरी वन डढेलो लगाउदा निकुञ्जको धेरै क्षेत्र हानीनोक्सानी भएको छ । चुरे क्षेत्रमा डडेलधुराको सिमानाबाट आएको वन डढेलोले चुरेको प्रायः सबै भाग नोक्सानी भएको छ । चुरे क्षेत्रमा फायर लाइन पनि नभएको, भिरालो जमिन तथा पानी उपलब्ध नभएको कारणले गर्दा आगो निभाउन कठिन भएकोले बढी क्षति पुगेको देखिन्छ । च्याउ संकलन तथा निकुञ्जको गस्ती टोलीलाई टाढाबाटै देख्न सजिलो होस भनि केही स्थानीयबासिन्दाहरूले आफ्नो वस्ती नजिकै वन डढेलो लगाउने गरेको पाइयो । साथै गत वर्षको हावाहुरीले निकुञ्ज क्षेत्रमा ढलेका रुखहरूलाई वन डढेलोले यो वर्ष ठुलो क्षति पुगेको छ । सुख्खा मौसममा लागेको आगो निभाउनको लागि प्रेशर पम्प जडित २ वटा पानी ट्याङ्कर तथा फायर फाईटिङ्गका सामानहरूको समेत व्यवस्था गरी आर.आर.टी., निकुञ्ज कर्मचारी र निकुञ्ज सुरक्षार्थ खटिएका सुरक्षाकर्मीहरूको संयुक्त टोलीबाट आगलागि नियन्त्रण गरिएको छ । वन डढेलो नियन्त्रण टोलीका कारणले एकै पटक ठुलो क्षेत्रमा वन डढेलो नलागेको कारणले गर्दा ठूला वन्यजन्तु एक ब्लकमा आगो लाग्दा अर्को ब्लकमा भाग्न सक्ने हुँदा साना घस्रने वन्यजन्तुको तुलानामा ठूला वन्यजन्तुलाई कम असर परेको देखिन्छ ।

६. पानीको श्रोतको व्यवस्थापन

यस निकुञ्जभित्र रहेको ताल तथा पोखरीहरू यस निकुञ्ज भित्रका वन्यजन्तुहरूको लागि पानीको मुख्य श्रोत भएकोले निकुञ्ज क्षेत्रमा रहेका तालहरू सरसफाई गरिनुका साथै अत्यावश्यक ठाउँमा तालको निर्माण गरी बोरिङ्ग राखी पानी भर्ने काम समेत गरिएको छ । यसरी वर्षेनी सुख्खा समयमा निकुञ्ज भित्र रहेका मानव निर्मित पोखरीहरूमा बोरिङ्ग जडान गरी पम्पसेटबाट पानी तानी पोखरीमा पानी भर्दा लागत बढी पर्ने र जनशक्ति समेत बढी लाग्ने भएकोले हाल वन्यजन्तुहरूको लागि आवश्यक पर्ने पिउने पानी व्यवस्थापनको लागि यस आ.व.मा बाबाताल, गौथलली पोखरीमा जेनेटर र पलिया क्षेत्र, मंगलसेरा तथा शुक्लाफाँटामा सोलार जडान गरी पानी तान्ने काम गरिएको छ भने सिमसार क्षेत्रहरूको व्यवस्थापनबाट समेत वन्यजन्तुहरूलाई चाहिने पानीको परिपूर्ति गरिएको छ । वन्यजन्तुको लागि निकुञ्ज क्षेत्र भित्र खानेपानीको व्यवस्था मिलाइएको हुँदा वन्यजन्तुहरू निकुञ्ज बाहिर जाने संभावना कम भै मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व कम हुने अवस्था रहेको हुँदा यो कार्यक्रमलाई आगामी दिनमा समेत निरन्तरता दिनुपर्ने देखिन्छ ।

७. वन्यजन्तु अनुगमन तथा अनुसन्धान :

निकुञ्ज कार्यालयले अन्य संरक्षणमा साभेदार संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा शुक्लाफाँटा निकुञ्जमा पाईने पाटे बाघ, एकसिंगे गैडा, बाह्रासिंगा, खरमयुर जस्ता विश्वकै दुर्लभ प्रजातिहरूको अध्ययन अनुसन्धान कार्यहरू गर्दै आएको छ ।

● बाघको अनुगमन

राष्ट्रिय प्रकृती संरक्षण कोष, शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम र निकुञ्ज कार्यालयले विगत आ. व. मा जस्तै आ. व. २०७३।०७४ मा समेत क्यामरा ट्र्यापिङ विधिबाट यस निकुञ्जमा रहेका संरक्षित पाटे बाघको अनुगमनको कार्य गरिएको थियो । क्यामरा ट्र्यापिङबाट ८३० वटा बाघको फोटोहरू खिचेको थियो भने यसबाट १४ वटा बाघको पहिचान भएको थियो । प्राप्त Data लाई SPACECAP (version 1) programबाट Analysed गरी यस निकुञ्जमा औसतमा १७+ बाघ रहेको पुष्टि गरिएको थियो । बाघका आहार प्रजातिको उपलब्धता तथा अन्य हिसावले वासस्थान राम्रो भएता पनि सोचे अनुसार बाघको संख्या बढ्न नसकेको हुँदा संरक्षणमा सहभागी सबै सरोकारवाला व्यक्ति, संघसस्थाले बाघ संरक्षणमा आम स्थानीय समुदायहरूलाई सक्रिय रूपमा सहभागी गराउनु पर्ने देखिन्छ । विगत देखिको बाघको अनुगमन तथ्यांकलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

अनुगमन गरिएको वर्ष	सन १९९५।९६	१९९९	२००१।०२	२००५	२००९३	२००९४।१५	२०१६
बाघको अनुमानित संख्या	१५-१६	२३	२६	१८	१७	१५	१७

साथै सो अध्ययनले बाघको आहार प्रजातिको अवस्था राम्रो रहेको देखाएको हुँदा चोरी शिकार नियन्त्रण र चरिचरण नियन्त्रण गर्न सकेमा बाघको संख्या तत्काल बढ्न सक्ने देखिन्छ ।

● गैडा अनुगमन

राष्ट्रिय प्रकृती संरक्षण कोष शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम, तराई भू परिधि कार्यक्रम र निकुञ्ज कार्यालयको संयुक्त पहलमा निकुञ्जमा रहेका गैडा अनुगमन गरिएको छ ।

cf=a

o; cf=a=df klg t/fO{ e" kl/lw sfo{s|dsf] ;xof]udf u}8f+ cg'udgnfO{ lg/Gtf lbO{of] .

o; cf=a=df lgDg cg';f/ !& j6f u}8fx?sf] cg'udg ul/of] .

	Afo:s			cw{ Afo:s			jRrf			hDdf
	efn]	kf]yL	yfxf gePsf]	efn]	kf]yL	yfxf gePsf]	efn]	kf]yL	yfxf gePsf]	
	!	\$	!			!		!	@	!)
hDdf	!	\$	!			!		!	@	!)

• s[iOf;f/sf] k'g{:yfkgr

विगतमा नेपालको सबै पश्चिमी तराईमा फैलिएको संकटापन्न वन्यजन्तु कृष्णसार हाल नेपालमा बर्दियाको खैरापुरमा मात्र सिमित रहेको थियो । यसको वासस्थान विस्तार गरी संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने उदेश्यले शुक्लाफाँटाको हिरापुर फाँटामा सम्भाव्यता अध्ययन गरी सो क्षेत्रमा कृष्णसार स्थानान्तरण गर्ने निर्णय नेपाल सरकारले गरेको थियो । सो निर्णय अनुसार शुरुमा हिरापुर फाँटाको १७ हेक्टर क्षेत्रफललाई सोलार तारबार लगाई उक्त क्षेत्रमा नेपालगञ्ज नगरपालिकामा पालि राखेका २२ वटा कृष्णसार र सदर चिडियाखानामा पालिराखेका ६ वटा गरी जम्मा २८ वटा कृष्णसारलाई छाडिएको थियो । चिडियाखानाबाट ल्याएको उक्त संख्यामा प्राकृतिक अवस्थामा खैरापुरमा पाइने १५ वटा कृष्णसार थप गर्ने वन तथा भू-संरक्षणको निर्णय अनुसार २०७२ को आषाढ महिनामा ४ वटा भाले र १० वटा पोथी गरी १४ वटा कृष्णसार स्थानान्तरण गरिएको थियो । हाल कृष्णसारको संख्या ५५ पुगेको छ, जुन बैज्ञानिक हिसावले पनि Viable संख्या मानिन्छ । यस आ.व. मा थप २० हेक्टर समेत NTNC/SCP मार्फत तारबार गरी ५१ हेक्टरमा पुर्याइएको छ ।

आ.व. अनुसार कृष्णसारको विवरण

क्र.सं.	आ.व.	कृष्णसार विवरण			जम्मा	कैफियत
		भाले	पोथी	बच्चा		
१	०७३/०७४	२५	१८	१७	६०	

२	०६४ / ०७५	२९	३२	९	७०	
---	-----------	----	----	---	----	--

यसको पुर्नस्थापनापछि शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका साविकको ५२ प्रजातिका स्तनधारी वन्यजन्तुको संख्या बढेर ५३ प्रजाति भएको छ भने शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज समेत कृष्णसार अवलोकनको लागि गन्तव्य संरक्षित क्षेत्रको रूपमा चिनिएको छ ।

८. चोरीशिकार नियन्त्रण गतिविधि

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ति क्षेत्रमा हुने वन्यजन्तुको चोरी शिकार, काठ चोरी निकासी र अबैध घाँसदाउरा संकलनका साथै अबैध चरिचरण नियन्त्रणको लागि निकुञ्ज कार्यालयले विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने गरेको छ । उक्त अबैध क्रियाकलाप नियन्त्रण तथा न्यूनिकरणको लागि निकुञ्ज कार्यालय र सुरक्षा निकायको संयुक्त गस्ति (नियमित, लामो दूरी, रात्रि, आकस्मिक, दैनिक) छन् । गत वर्षदेखि नेपाली सेना मार्फत Real Time Patrolling कार्यक्रम लागु भै नेपाली सेनाका पोष्टहरुबाट गस्ती भैरहेको छ र आगामी वर्षमा निकुञ्जका पोष्टहरुमा समेत यो व्यवस्था लागु भई काम भईरहेको छ । मध्यवर्ति क्षेत्रमा स्थानिय युवाहरुलाई समेटि विभिन्न क्षेत्रका ९ वटा उपभोक्ता समितिहरु अन्तर्गत ९ वटा चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण समूह (CBAPOs) पुर्नगठन गरी परिचालन समेत गरिएको छ । निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रको विभिन्न स्थानहरुमा अबैध क्रियाकलापहरुको गोप्य सूचनाहरु दिने सुराकीहरु राखी उनीहरुमार्फत वन्यजन्तु चोरी शिकार तथा काठ चोरी निकाशी लगायतका अबैध क्रियाकलापहरुको गोप्य सूचनाहरु संकलन गरी सूचनाको आधारमा विभिन्न अपरेशनहरु संचालन गरिएको छ । सोहि सूचनाको महत्वको आधारमा निजलाई सूचना खरीद गरेबापतको रकम भूक्तानी दिने गरिएको छ । विगत ३ वर्ष पहिले देखि निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा हुन सक्ने अबैध गतिविधी नियन्त्रणका लागि निकुञ्जका विभिन्न पोष्टहरुमा १३ जना स्थानिय युवाहरुलाई ज्यालादारीमा राखि Rapid Response Team को रूपमा परिचालन गरिएको छ । कर्मचारीहरुबाट समेत निकुञ्ज संरक्षणमा उल्लेखनिय सहयोग पुगेको छ ।

९. जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाई, कञ्चनपुर शाखाको गतिविधि :

यस कार्यालयका प्रमुख संरक्षण अधिकृतको संयोजकत्वमा जिल्लामा रहेका सरोकारवाला निकायहरुलाई समेटि कञ्चनपुर जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाई गठन गरिएको छ । यस ईकाईले आवश्यकता अनुसार बैठक राखि जिल्लाका वन्यजन्तुको चोरी शिकार तथा काठ चोरी निकाशी हुनसक्ने सम्भावित नाकाहरुमा संयुक्त निगरानि गर्ने, विभिन्न अपरेशनहरु संचालन गर्ने तथा आवश्यकता अनुसारका वन तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धि निर्णयहरु गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ । यस आ. व. मा निकुञ्ज हेडक्वार्टर र शुक्लाफाँटामा ३ वटा बैठक सम्पन्न भएका र यी दुवै बैठकमा जिल्लाका सुरक्षा निकाय सहित सरोकारवाला सबै निकायहरुको (प्रमुख जिल्ला अधिकारी, प्रहरी, शसस्त्र, वन, भन्सार, सरकारी वकिल, नेपाली सेना तथा राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष लगायतका प्रतिनिधिहरुको उपस्थिति थियो । व्यूरोले समग्र

कञ्चनपुर जिल्लामा बाघ तथा अन्य दुर्लभ वन्यजन्तुको चोरी शिकार नियन्त्रण र त्यसका अंगहरुको ओसारपसार जस्ता गैरकानूनी क्रियाकलापमा नियन्त्रण गर्न समन्वयात्मक हिसावले कसरी अगाडि बढ्ने भन्ने सम्बन्धमा छलफल गरेको थियो ।

१०. क्लभर्ट तथा RCC Wall निर्माण :

यस निकुञ्ज क्षेत्रमा गस्ती तथा अवलोकनका लागि विभिन्न स्थानमा काठे पुल निर्माण भएकोमा सुख्खा मौसममा आगलागि भै नोक्सान हुने भएकोले उक्त काठे पुलहरु विस्तारै विस्तारण गर्दै लाजेने क्रममा यस आ.व.मा मभगाँउ हेडक्वाटर देखि सिंहपुरसम्म जाने ३ वटा काठे पुल २ नं., ३ नं., ४ नं. पुलमा काठे पुल हटाई क्लभर्ट निर्माण गरिएको ।

मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण गर्ने उद्देश्यले यस निकुञ्ज मभगाँउ हेडक्वाटर देखि होमस्टे जाने बाटोमा ४३५ मि. RCC Wall निर्माण गरिएको ।

११. मचान तथा पुल निर्माण र मर्मत :

यस आ.व.मा निकुञ्ज क्षेत्र भित्रको शुक्लाफाँटा, पिपरिया पोष्ट,मालुमेलामा पर्यटकहरु तथा गस्ती प्रयोजनका लागि लच्छित गरी R.C.C पक्की दुई तल्ले नयाँ मचान निर्माण गरिएको छ भने लालपानी, स्वामी ताल, बाबाताल,साईलेन्ट सफारी क्षेत्रमा १ तले R.C.C मचान र विभिन्न पुराना काठको मचना मर्मत गरियो । यसबाट गस्ती गर्न तथा पर्यटन प्रबर्द्धनमा सहयोग पुगेछ ।

यस आ.व.मा यस निकुञ्ज क्षेत्रका विभिन्न स्थान मालुमेला क्षेत्र,मंगलसेरा क्षेत्रमा काठे पुल मर्मत गरियो भने मालुमेला बाघफाँटा जोडने तथा मभगाँउ गोबरिया जोडने बाटोमा नयाँ काठे पुल निर्माण गरिएको छ ।

१२. बाटो ग्राभेल :

यस निकुञ्जको सिंहपुर देखि शुक्लाफाँटा सम्मको बाटो वर्षाताको समयमा गस्ती तथा आवतजावत गर्न समस्या हुने भएकोले यस वर्ष उक्त बाटोमा ५ कि.मि.ग्राभेलिङ गरियो जसले गर्दा बाह्र मौसममा आवतजावत गर्न सहज भएको ।

१३. खानेपानी निर्माण तथा मर्मत :

निकुञ्जको मभगाँउ हेडक्वाटर, पूर्वी सेक्टर अर्जुनी, हात्तीसार र बेलडाँडी,पिपरिया पोष्ट, हात्तीथला पोष्टहरुमा रहेका खानेपानी मर्मत सम्भार गरी कर्मचारीहरु तथा सेवाग्राहीहरुलाई चाहिने पानीको आपूर्ति गरिएको थियो ।

१४. भवन तथा शौचालय मर्मत सम्भार :

यस आर्थिक वर्षमा मभगाँउ हेडक्वाटरमा रहेको सहायक संरक्षण अधिकृत आवास भवन, बेलडाडी पोष्ट, पिपरिया पोष्ट,बडनिखेडा पोष्ट,ढक्का पोष्ट भवन तथा शौचालय मर्मत सम्भार गरिएको छ ।

१५. सोलार तारवार फेन्स, मेसजाली निर्माण तथा मर्मत:

यस आ.व.मा निकुञ्ज आयोजनाको सहयोगमा यस निकुञ्ज अन्तरगत लालपानी पोष्टमा सोलार तारवार फेन्स निर्माण तथा हात्तीसार पिपरिया, शुक्लाफाँटा पोष्ट, मालुमेला पोष्टमा सोलार फेन्स मर्मत गरिएको छ । साथै मध्यवर्ति क्षेत्र आयोजना र निकुञ्ज आयोजनाका कार्यक्रमको आर्थिक सहयोगमा मानव वन्यजन्तु ड्रण्ड न्यूनिकरणको लागि शुक्लाफाँटा उपभोक्ता समितिको पिपरिया देखि पलिया सम्म निकुञ्ज र आवादि क्षेत्रको सिमानामा करिब १८०० मि.कंक्रीट मेसजाली लगाउने कार्य गरिएको छ ।

१६. निकुञ्ज तथा सुरक्षा पोष्टका कर्मचारी अर्न्तक्रिया

निकुञ्ज प्रशासन तथा सुरक्षा निकायका विचमा नियमित रूपमा अर्न्तक्रिया भैरहेको छ । यस अर्न्तक्रियामा निकुञ्जभित्रका संरक्षित वन्यजन्तुहरु तथा वनस्पतिहरुको अवस्था र तिनिहरुको वासस्थानको जानकारीको साथै निकुञ्ज भित्र हुने अवैध गतिविधीहरुको सम्पूर्ण जानकारीहरु संकलन गरि Analysis गर्ने र सोको आधारमा गस्ती कार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाई निकुञ्जमा रहेका जैविक विविधताको संरक्षण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउँदै दिगो व्यवस्थापन गर्ने उदेश्यले यो कार्यक्रम संचालन गरिएको हो । यस्ता कार्यक्रमबाट निकुञ्जमा विभिन्न पोष्टबाट महिनाभरी गरिएका गस्तिको जानकारी हुनुका साथै गस्तिबाट भएका प्रगतिहरुको जानकारी हुने भएकोले आगामि दिनहरुको गस्तिका योजनाहरु बनाउनको लागि समेत सहयोग पुग्दछ । यसले निकुञ्जको वार्षिक योजना बनाउनमा सहयोग पुग्ने भएको छ । यस कार्यबाट निकुञ्ज क्षेत्रमा भए गरेका गतिविधि, वन्यजन्तु चोरी शिकार र काठ चोरी निकासिको जानकारी, वन्यजन्तुहरुको अवस्थाको बारेमा जानकारी भई व्यवस्थापनमा सहयोग पुगेको पाईएको छ ।

१९. मध्यवर्ति क्षेत्र कार्यक्रम

संरक्षित क्षेत्रहरुले प्राप्त गरेको राजश्वको ३० देखि ५० प्रतिशत रकमबाट मध्यवर्ति क्षेत्रमा संरक्षण लगायतका विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउने प्रावधान अनुसार यस आरक्षमा यस आ. व. मा रु १,२१,०००।०० रकम नेपाल सरकारबाट निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रका बासिन्दाहरुलाई प्राप्त भएकोमा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिको अगुवाईमा उक्त रकम ९ वटा उपभोक्ता समितिलाई उपलब्ध गराई सो बजेटबाट उपभोक्ता समितिको कार्यालय भवन निर्माण, तारवार, आयआर्जन तथा सिप विकाससम्बन्धी तालिम, संरक्षण शिक्षा लगायतका कार्यक्रमहरु सम्पन्न भएका छन् । यस निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा रहेका ९ वटा मध्यवर्ति उपभोक्ता समिति र सो समिति अन्तर्गतका समूहहरुमा

निकुञ्ज कार्यालय, मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समितिबाट नेपाल सरकारबाट प्राप्त निकुञ्जको आम्दानीबाट प्राप्त भएको ५० प्रतिशत आम्दानीबाट मध्यवर्ती क्षेत्रमा संरक्षण, सामुदायिक विकास, आय आर्जन, संरक्षण शिक्षा लगायतका कामहरु संचालन भएका छन् । यस्तै मध्यवर्ती क्षेत्रमा अन्य संरक्षण साभेदार संस्थाहरुको सहयोगमा समेत मध्यवर्ती क्षेत्रमा उल्लेखित प्रकृतीका कार्यक्रम संचालन भएका छन् ।

२०. दिवस समारोह

निकुञ्ज कार्यालय, मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, उपभोक्ता समिति, तराई भू-परिधि कार्यक्रम र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष (शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम), विभिन्न विद्यालयहरुको सहयोग तथा सहभागीतामा यस वर्ष पनि विश्व बाघ दिवस, समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण दिवस ,बाघ दिवस विविध कार्यक्रमहरुका साथ मनाईएको थियो ।

२१. समन्वय गोष्ठी

जनसहभागितात्मक संरक्षणको लागि निकुञ्ज कार्यालयले आ.व.२०७४/०७५ मा मध्यवर्ति क्षेत्रमा रहेका सरोकारवाला समूह, समिति, जिल्ला स्तरीय विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी कार्यालयहरु विच समन्वय गरी संरक्षणमा सहकार्य गर्न विभिन्न स्थानहरुमा गोष्ठीहरु सम्पन्न गरेको छ ।

२२. सिमापार बैठक

यस आ. व.मा नेपाल र भारतका वन संरक्षण अधिकारीहरु विच एक पटक नेपालमा र एक पटक दुधुवा तथा पिलिभित टाइगर रिजर्भमा स्थानीय स्तरको बैठक गरिएको छ । यस्तै पिलिभितका अधिकारीहरूसँग शुक्लाफाँटा क्षेत्र तथा लगाबग्गा क्षेत्रमा नै पटक पटक भेटघाट तथा संयुक्त रुपमा दवै क्षेत्रको निरिक्षण गरिएको छ । हाल लगाबग्गा वन चौकी र शुक्लाफाँटा पोष्टले नियमित रुपमा आवश्यकता अनुसार एक हप्ता वा पन्ध्र दिनमा एक पटक संयुक्त गस्ती गर्ने गरिएको छ ।

२३. गेट ,होडिङ्ग बोर्ड, सूचना बोर्ड तथा संकेत चिन्ह निर्माण

शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्षलाई नेपाल सरकारले राजपत्रमा मिति २०७३।१।९ सूचना प्रकाशन गरि राष्ट्रिय निकुञ्जमा अपग्रेड गरिएको छ । जसले गर्दा निकुञ्ज कार्यालय सेक्टर, रेञ्ज पोष्ट, हात्तीसार, पोष्टहरुमा रहेको पुरानो होडिङ्ग बोर्ड हटाएर नयाँ निर्माण तथा मर्मत गरि राखिएको छ । निकुञ्जका हेडक्वाटर मभगाउँको प्रवेशद्वार र हात्तीसार पिपरियामा पक्की प्रवेशद्वार गेट निर्माण गरिएको तथा संरक्षित वन्यजन्तुहरुको सचित्र र सूचनामूलक होडिङ्ग बोर्ड राखिएको छ । महेन्द्र राजमार्गको कलुवापुर देखि बेलौरी जाने निकुञ्ज क्षेत्र भित्र पर्ने बाटोको किनारमा २० वटा होडिङ्ग बोर्ड नयाँ निर्माण गरी प्रत्येक होडिङ्ग बोर्डको दुवै साइडमा सूचनामूलक फ्लायार्क्स राखी यात्री तथा अन्य सर्वसाधारणलाई सूचना दिने गरिएको छ । निकुञ्जको विभिन्न पोष्ट तथा प्रवेशद्वारलाई आवश्यक पर्ने सूचना बोर्डहरु

नयाँ निर्माण गरिएको छ । सोही कार्यक्रमबाट नेपाल प्रवेशद्वार गढाचौकी र सशस्त्र वनरक्षक कार्यालय, महेन्द्रनगरमा सूचनामूलक होडिङ्गबोर्ड निर्माण गरि राखिएको छ ।

हात्तीसार शाखामा हात्ती चढ्ने सूचनामूलक तथा अन्य जानकारीमूलक सूचना राखी सूचना बोर्ड निर्माण गरिएको छ । यो सूचना पछि निकुञ्जमा प्रवेश गर्ने तथा हात्ती चढ्ने पर्यटकको संख्या बृद्धि हुने विश्वास लिइएको छ ।

२४. प्रचार/प्रसार तथा सूचना प्रवाह

कञ्चनपुर जिल्लाबाट प्रकाशन हुने स्थानिय पत्र पत्रिका, राष्ट्रिय स्तरका पत्रपत्रिका तथा स्थानिय स्तरको रेडियो एफ. एम. हरू जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि प्रचार प्रसार गर्ने यस क्षेत्रका मुख्य श्रोत भएकाले निकुञ्जले ती संचार माध्यमहरूबाट प्रचार प्रसार गर्ने गराउने गरेको छ । निकुञ्जमा संरक्षित पाटे बाघ, एकसिंगे गैंडा, बाह्रसिंगा, जङ्गल हात्ति, कृष्णसार लगायतका वन्यजन्तुहरूको संरक्षण व्यवस्थापन तथा तिनीहरूको चोरी शिकार नियन्त्रण, आगलागि तथा चरिचरण नियन्त्रण, काठ चोरी निकासी नियन्त्रणको लागि विभिन्न सूचनामूलक लेखहरू पत्रपत्रिकाहरूमा प्रकाशन गरीएको थियो भने स्थानिय रेडियो एफ एम बाट जैविक विविधता संरक्षण व्यवस्थापन सम्बन्धि सूचनाहरू प्रचार प्रसार गरेर जनताको सामू पुऱ्याईएको छ । विभिन्न समयमा स्थानिय एफ.एम.रेडियोहरू, स्थानिय तथा राष्ट्रिय पत्रपत्रिकाका सम्बाददाताहरूसंग समन्वय गरिएको छ । यस कार्यबाट जैविक विविधता संरक्षणको व्यवस्थापनमा सहयोग पुगेको छ ।

यसै गरी निकुञ्जमा आउने नेपाली पर्यटकहरूलाई लच्छित गरी निकुञ्जको एक नयाँ बोर्सर निर्माण गरिएको छ । उक्त बोर्सरले निकुञ्ज संरक्षणको संदेश स्थानीय समुदायमा समेत पुऱ्याउने विश्वास लिइएको छ ।

साथै निकुञ्ज कार्यालयको प्रवेशद्वार, भोलुङ्गे पुल, गड्दा चौकी तथा अन्य केही स्थानमा बाघ लगायत अन्य वन्यजन्तुको चोरी शिकारी नियन्त्रण सम्बन्धी होडिङ्ग बोर्ड राखी संरक्षण सम्बन्धी सन्देश आम जनमानसका दिइएको छ ।

२५. मानविय श्रोत विकास

यस कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले ZSL को आर्थिक सहयोगमा रेञ्जर, सिनियरहरूलाई बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जमा क्षमता अभिवृद्धि तालिम र निकुञ्जको आयोजनामा हात्तीसार,गेमस्काउट तथा रेञ्जरहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि तथा न्याय सम्पादन सम्बन्धी तालिम सञ्चालन भएको थियो ।

२६. विशेष गतिविधिहरू

● वन्यजन्तु उद्धार

निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र लगायतका स्थानहरूमा निकुञ्ज क्षेत्रबाट वन्यजन्तुहरू बाहिर निस्किएका हुने, वन्यजन्तुहरूका बच्चाहरू फेला पर्ने, स्थानिय जनताहरूको घर खेतमा अजिङ्गर लगायतका संरक्षित वन्यजन्तुहरू फेला पर्ने गर्दछन् । यसरी फेला परेका वन्यजन्तुहरूको जानकारी निकुञ्ज कार्यालयमा विभिन्न माध्यमहरूबाट प्राप्त हुने गरेको छ । प्राप्त भएको सूचनाको आधारमा सम्बन्धित स्थानमा गई ति वन्यजन्तुहरूको उद्धार गरी निकुञ्ज कार्यालयमा ल्याई घाईते भएमा उपचार समेत गरेर अनुकुल बासस्थानमा छाड्ने गरिएको छ । यस आर्थिक वर्षमा अजिङ्गर १२, मगर गोहि ३, सुन गोहोरो २, निलगाईको बच्चा १, कछुवा ३ र गोमन सर्प २ वटालाई विभिन्न स्थानहरूबाट उद्धार गरी उपचार समेत गरेर आरक्षको सुरक्षित क्षेत्रमा छाडिएको थियो भने कालगति, कुकुरको टोकाई, विषको अबैध प्रयोगका साथै घाईतेको कारणबाट चित्तल २५ वटा, बदेल ४ वटा गोहोरो १ लगुना १, सिबेट क्याट १ वटा मरेको पाईएको थियो ।

● गैंडा स्थानान्तरण

नेपाल सरकार, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय (सचिवस्तर) को मिति २०७१।१।३० को निर्णय अनुसार चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जमा गैंडा स्थानान्तरण गर्ने कार्य अन्तर्गत चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट रेडियो कोलार जडान गरिएको ४ वटा पोथी र १ भाले गैंडा मिति २०७३।१।२३ गते देखि २०७३।१।२९ सम्ममा यस निकुञ्जको रानीताल क्षेत्रमा छोडिएको थियो ।

● बाह्रसिंगा स्थानान्तरण

नेपाल सरकार, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय (सचिवस्तर) को मिति २०७१।७।२२ को निर्णय अनुसार चालु आ.व.को स्वीकृत कार्यक्रम र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको आर्थिक सहयोगमा चितवन, शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषका वन्यजन्तु प्राविधिकहरू, निकुञ्ज सुरक्षार्थ खटिएका सुरक्षाकर्मी र सरोकारवाला संघ संस्थाहरूको प्रतिनिधिहरूको सहभागितामा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको शुक्लाफाँटा क्षेत्रबाट ५ वटा पोथी र २ भाले बाह्रसिंगा मिति २०७४।१।१९ गते देखि २०७४।१।१९ सम्म चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको पुरानो पदमपुर स्थित कछुवानी पोष्ट नजिक घाँसे मैदान, जंगल र पानीको स्रोतहरू समावेश गरि निर्मित इनक्लोजरमा स्थानान्तरण गरिएको थियो ।

९. निकुञ्ज व्यवस्थापनमा देखिएको मुख्य समस्याहरु :

क. बाघ तथा अन्य दुर्लभ वन्यजन्तुको चोरी शिकार तथा अंगहरुको गैरकानूनी ओसार पसार :

भारतीय सिमानासँग जोडिएको हुँदा निकुञ्ज क्षेत्रबाट बाघ तथा अन्य वन्यजन्तुको चोरी शिकार भै तिब्बत तिर लैजाने संभावना विगत देखि देखिदै आएको छ । दक्षिण तर्फको भाग तथा वर्षात समयमा महाकाली नदीबाट वन्यजन्तुको चोरी शिकार गर्ने तथा काठ तस्कर गर्ने समुहहरु सक्रिय रहेको देखिन्छ । निकुञ्ज प्रशासन तथा सुरक्षा निकायबाट वर्षात समयमा विशेष गस्ती गर्नका लागि रबरबोट, लाइफ ज्याकेट जस्ता सामग्रीहरु व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ । साथै जिल्लामा गठीत वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण इकाइलाई सक्रिय बनाई सो क्षेत्र हुँदै जाने वन्यजन्तुको अंगहरुको वसारपसारका कामहरु नियन्त्रण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

ख. अत्याधिक चरिचरण :

यस निकुञ्जको वरिपरि मानव वस्ती रहेको र निकुञ्जको सिमाना सिधै आवादीसँग जोडिएको हुँदा सो क्षेत्रमा वन क्षेत्र नगन्य रहेको वा नरहेको हुँदा स्थानीय समुदायहरुको लागि वन पैदावारको आपूर्तिमा समस्या देखिन्छ । अन्य बाहिरी क्षेत्रबाट समेत लाभ नदिने खालका गाईवस्तु ल्याएर निकुञ्ज भित्र छोडिदिने तथा विगत देखि नै निकुञ्ज भित्र रहेका गाईवस्तु , राजमार्ग क्षेत्रमा छोड्ने समस्या कहिली लाग्दो अवस्थामा देखिएको छ । जस्ले गर्दा वन्यजन्तुमा समय समयमा खोरेत लगायतका विभिन्न रोग लाग्ने समस्या रहेको छ । हाल निकुञ्ज लगायत अन्य राजमार्ग क्षेत्रमा समेत छाडागाईको संख्या अत्याधिक भएकोले सो समस्या जिल्लाको भयानक समस्या रहेको देखिन्छ ।

ग. निकुञ्ज क्षेत्रमा अतिक्रमणको समस्या :

निकुञ्जको विस्तारित क्षेत्रबाट हटाइएका भनिएका तथा अन्य व्यक्तिहरुबाट निकुञ्जको ढक्का, तारापुर तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका केहि सरकारी वन क्षेत्रमा समस्या गम्भीर देखिन्छ । विगतमा जग्गा समस्या समाधान गर्न गठन भएका आयोगहरुको राजनैतिक तथा अन्य स्वार्थका कारणले गर्दा आ-आफ्नो नजिकमा मानिसलाई जग्गा दिने गरिएको, नयाँ गठन भएका आयोगहरुले पहिले गठन भएका आयोगको प्रतिवेदनलाई वास्ता नगर्ने तथा आयोगको काम गराईको तौर तरिका तथा कार्य विवरण अनुसार गरे नगरेको सम्बन्धमा वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट समय समयमा अनुगमन नगर्दा समस्या समाधानका प्रयास संस्थागत भएको देखिदैन । राजनैतिक स्वार्थका लागि स्थान तथा अवस्था अनुसार आफ्नो भनाई तथा व्यवहार फरक गर्ने राजनैतिक दलहरुका कारणले गर्दा समस्या समाधान हुन सकेको छैन ।

cg";"lr 1 M aflif{s sfo{qmd tyf k|ult

=1=z'Snfkmf+^f /fli^o lgs``h cfof]hgf -cf=j=074.075_ sf] jflif{s ah]^ tyf sfo{qmd

---

1=2 jGohGt' ;+/lf)fsf] nflu lf]qLo ;xof]u k|aw{g-cf=j=074.075_ sf] jflif{s ah]^ tyf sfo{qmd

---

1=3= xfQL;f/ cfof]hgf -cf=j=074.075_ sf] jflif{s ah]^ tyf sfo{qmd

1=4=z'= j=h=cf=cf=÷dWojlt{ lf]q -cf=j=074.075_ sf] aflif{s
h]^ tyf sfo{qmd

1=5= /fi^«klt r'/] t/fO{ dw]z ;+/lf)f ljsf; sfo{qmd -
cf=j=074.075_ sf] jflif{s ah]^ tyf sfo{qmd

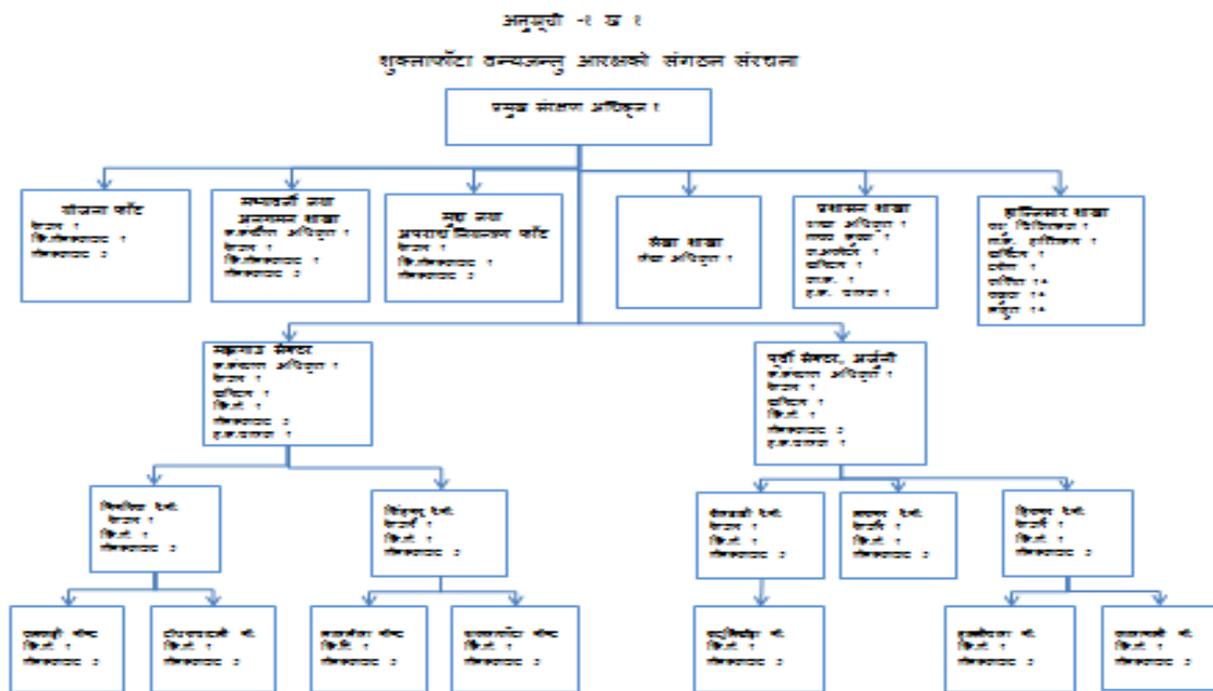
१.६ आर्थिक वर्ष २०७४।०७५ मा तराई भू-परिधि कार्यक्रमबाट संचालन भएका कार्यक्रम

अनुसूची २: निकुञ्ज कार्यालयबाट दिईने सेवा सुविधाहरु (नागरिक बडापत्र)

क्र. सं.	प्रदान गरिने सेवा	आवश्यक कागज पत्रहरु	लाग्ने समय	लाग्ने दस्तुर	सम्पर्क गर्ने फाँट	कैफियत
१.	निकुञ्ज प्रवेश सम्बन्धी					
	क). निकुञ्ज प्रवेश दस्तुर (प्रति व्यक्ति प्रति दिन)					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.५०१-	लेखा/जिन्सी	भ्याट थप हुने
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.५००१-		" " " "
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.१०००१-		" " " "
	(१० वर्ष भन्दा मुनिका बालवालीकाहरुका लागि कुनै दस्तुर लाग्ने छैन)					
	ख). क्याम्पिङ (बासवस्न) दस्तुर (प्रति व्यक्ति प्रति रातका लागि)					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.२००१-	लेखा/जिन्सी	
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.५००१-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.१०००१-		
	ग). माछा मार्ने दस्तुर (बल्छीले मात्र प्रति व्यक्ति प्रति दिनका लागि)					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.२००१-	लेखा/जिन्सी	
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.१०००१-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.२०००१-		
	घ). हात्ति सम्बन्धि अवलोकन					
	i. राष्ट्रिय निकुञ्ज अवलोकन प्रति व्यक्ति प्रति घण्टा					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.५००१-	लेखा/जिन्सी	
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.१५००१-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.२५००१-		
	१० वर्ष भन्दा मुनिका बालवालिकाहरुका लागि आधा दस्तुर लाग्ने छ					
	ii. अन्य नीजि कामका लागि प्रति हात्ति प्रति दिन					
	नेपाली नागरिकलाई		तुरुन्तै	रु.५०००१-	लेखा/जिन्सी	
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.१००००१-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई			रु.२००००१-		
	सरकारी कामका लागि			रु.३०००१-		
	ड). सवारीप साधन दस्तुर पर्यटक धुमाउने व्यवसायीक (Jungle Drive)					
	कार		तुरुन्तै	रु.१०००१-	लेखा/जिन्सी	
	जिप			रु.२०००१-		
	भ्यान			रु.२५००१-		
	च). हेलिकप्टर अवतरण प्रत्येक पटकको लागि					
	हेलिकप्टर शुल्क			रु.५०००१-	लेखा/जिन्सी	
	छ). तालिम प्राप्त पंजीकृत गाईडले आरक्ष भित्र गाईड सेवा उपलब्ध गराए वापत प्रति गाईड प्रति वर्ष					
	गाईड शुल्क			रु.१०००१-	लेखा/जिन्सी	
	ज). खरखडाई दस्तुर					
	खरखडाई शुल्क प्रति पूर्जा		तुरुन्तै	रु.२५१-	लेखा/जिन्सी	
	राहत कोष शुल्क प्रति पूर्जा			रु.५१-		
	झ). सिनेमा (डकुमेन्ट्र फिल्म) खिच्ने दस्तुर (रा.नि.तथा व.ज.सं.विभागवाट अनुमति लिनु पर्ने)					
	नेपाली नागरिकलाई			रु.५०००१-		
	सार्क मुलुक भित्रका नागरिकलाई			रु.२५०००१-		
	अन्य विदेशी नागरिकलाई यु.एस.डलर १०००१- बराबरको नेपाली रुपैया ।					
	ञ). अध्ययन तथा अनुसन्धान (रा.नि.तथा व.ज.सं.विभागवाट अनुमति लिनु पर्ने)					

२.	मध्यवर्ति क्षेत्रसंग सम्बन्धित कार्यक्रम					
	क). सामुदायिक वन सम्बन्धि				मध्यवर्ति फाँट	
	ख). सामुदायिक विकास				योजना/मध्यवर्ति	
	ग). आयआर्जन/जीविकोपार्जनका				योजना/मध्यवर्ति	
क्र.सं.	प्रदान गरिने सेवा	आवश्यक कागज पत्रहरु	लाग्ने समय	लाग्ने दस्तुर	सम्पर्क गर्ने फाँट	कैफियत
३.	मुद्दा सम्बन्धि कार्य		नियमानुसार		मुद्दा	
४.	प्रचार/प्रसार				योजना	
५.	निकुञ्ज तथा जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि सुचना प्रवाह				योजना	

अनुसूची ३ :निकुञ्ज कार्यालयको दरवन्दी

अनुसूची ४ : निकुञ्ज सुरक्षामा रहेका पोष्टहरु

क्र.सं.	पोष्टको विवरण	हाल कार्यरत		कैफियत
		निकुञ्जका कर्मचारी	सुरक्षा निकाय	
१.	मङ्गलसेरा हेडक्वाटर	☑	☑	
२.	मङ्गलसेरा	—	☑	

३.	मालुमेला	☑	☑	
४.	सिंहपुर	-	☑	
५.	शुक्लाफाँटा	☑	-	
६.	बकौला	-	☑	
७.	पिपरीया	☑	☑	
८.	अर्जनी	☑	☑	
९.	चम्पापुर	☑	-	
१०.	तारापुर	☑	☑	
११.	ढक्का	☑	☑	रेञ्ज पोष्ट निर्माण भई कर्मचारी खटाइ सकिएको
१२.	बेलडांडी	☑	☑	
१३.	बडनिखेडा	☑	☑	
१४.	हात्तिथला	☑	☑	
१५.	कालापानी	☑	-	नेपाली सेना राख्ने तयारी भईरहेको
१६.	पलियाडाँडा	☑	-	
१७.	जोनापुरी	-	☑	
१८.	लालपानी	☑	-	
१९.	राधापुर	-	☑	
२०.	दोधारा	☑	-	
२१.	बडेपानी	-	-	बाढिको कारण वस्तु नसकि पोष्ट छाडिएको
२२.	स्याउलि बजार पोष्ट	-	☑	
२३.	हिरापुर	☑	-	
२४.	लत्तेडाँडा		☑	
जम्मा		१५	१६	

अनुसूची ५ : शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको संकलित राजश्व तथा पर्यटकहरुको विवरण

5=1=1 cf j 2074.075 sf] /fhZj ljj/)f

l; g+	dlxgf	lgs`h k a]z	;jf/L ;fwg	b)* hl/jfgf	cGo ;fdg lnnfd ljlqm	^)]*/ lj]qm		xf]Q ;jf/L	a]?h' bflvnf	('+uf lul^ afn'jf	sf& lj]qm	Goflos b)* hl/jfgf	v/v*fO{	hDDff
1	>fj)f	3600	0	197025	0	0	0	0.00	0	15403554	0	0		43
2	efb	8200	8000	182250	441100	0	0	0.00	0	69622	0	0		80
3	cf]zjg	31000	72500	137050	12600	0	2500	0.00	0	0	10000	0		50
4	sf]t{s	24468.74	94500	98350	0	0	5450	0.00	46911	283588	0	0		51
5	d+lz/	35600	46000	360050	0	30000	9000	0.00	74079	0	0	0		44
6	kf]jif	45450	83000	383786	0	96500	11000	0.00	71064	184320	0	205150		124
7	df#	37400	74500	506960	0	0	7000	18541.77	114258	30500	20600	0		78
8	kmfNu'g	63550	92000	161312	0	0	500	18625.76	147032	60047	0	0		55
9	r}q	78300	128500	354811	0	0	5500	807.00	241358	0	0	0		8
10	a}zfv	66000	138000	192847	0	9600	5000	0.00	83045	123734	0	0		5
11	h]i&	42750	114500	479048	0	14000	3500	13938.56	412366	73504	5000	0		10
12	cfiff(	6050	24000	309466	0	0	1500	0.00	47410	1270110	0	0		16
	hDdf	442368.74	8,75,500	4204848	453700	150100	50950	51913.1	1237523	2146057	35600	205150		941

cf=j= cg';f/ /fhZj ljj/)f t; g+	cf=j=	cf/lf k a]z	;jf/L ;fwg	b)* hl/jfgf	cGo ;fdfg lnnfd ljlqm	^)]*/ ljlqm	xfIQ ;jf/L	a]?h' bflvnf	('+uf lul^ afn'jf	sf& ljlqm	v/v*fO{	Eof^	hDf
1	2068÷069	98840	0	5000	19100	112900	22000	3035	0	3415117	115540	0	3791
2	2069÷070	201750	162000	1761375	189650	95700	27500	10985	0	1613643.65	332300	0	4394
3	2070÷071	258200	274000	2525252	23100	134600	16500	80	0	0	301950	0	3533
4	2071÷072	254100.0	336000.0	4001669.00	0.00	81500.00	6500.0	15069.52	1189049.2	426032.0	458350.0	97503.76	6865
5	2072÷073	328863	553426	4204848	453700	150100	50950	51913.1	1237523	2146057	35600	205150	9418

5=2=1 cf j 2074.075 ko{^s ljj)/f

l; g+	dlxgf	ljb]lz		;fs{ b]z		g]kfln		hDdf		s'n hDdf
		dlxnf	k'?if	dlxnf	k'?if	dlxnf	k'?if	dlxnf	k'?if	
1	>fj)f	0	2	0	0	5	20	5	22	27
2	efb	2	5	0	8	6	43	8	56	64
3	cflzjg	8	9	4	6	90	192	102	207	309
4	sflt{s	37	32	5	23	136	247	178	302	480
5	d+lz/	10	6	0	0	138	162	148	168	316
6	kf}if	5	12	19	14	156	371	180	397	577
7	df#	4	11	6	10	80	208	90	229	319
8	kmfNu'g	6	25	3	11	143	451	152	487	639
9	r}q	19	40	5	7	233	431	257	478	735
10	a}zfv	11	10	4	20	167	456	182	486	668
11	h}i&	2	8	4	35	121	341	127	384	511
12	cfiff(	1	1	2	7	10	74	13	82	95
	hDdf	105	161	52	141	1285	2996	1442	3298	4740

cf= j= cg';f/ ko{^sx?sf] ljj)/f

l; g+	cf=j=	ljb]lz		;fs{ b]z		g]kfln		hDdf		s'n hDdf
		dlxnf	k'?if	dlxnf	k'?if	dlxnf	k'?if	dlxnf	k'?if	
1	2068÷069	44	96	7	17	90	286	141	399	540
2	2069÷070	63	117	4	12	48	227	115	356	471
3	2070÷071	77	107	12	64	121	603	210	774	984
4	2071÷072	52	60	46	58	151	457	249	575	824
5	2072÷073	62	113	9	86	455	1194	527	1393	1920
6	2073÷074	56	81	47	83	832	1541	935	1705	2640
7	2074÷075	105	161	52	141	1285	2996	1442	3298	4740
	hDdf	459	735	177	461	2982	7304	3619	8500	12119

अनुसूची ६. शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा दर्ता भएका मुद्दा सम्बन्धि विवरण :
६.१.आ व २०७४।०७५ को मुद्दा सम्बन्धि विवरण

cfly{s jif{{	jGohGt'					jg k}bfjf/				
	ut cf j sf] lhDd]jf/L ;/L cfPsf]	o; cf j df yk bfo/ ePsf]	hDdf d'\$f yfg	km);nf ePsf]	afFls ePsf]	ut cf j sf] lhDd]jf/L ;/L cfPsf]	o; cf j df yk bfo/ ePsf]	hDdf d'\$f yfg	km);nf ePsf]	afls ePsf]
2073.074	0	4	4	0	4	3	15	18	0	18
	0	4	4	0	4	3	15	18	0	18

६.२.आ व २०७४।०७५ सम्मको मुद्दा सम्बन्धि विवरण

cfly{s jif{{	jGohGt'					jg k}bfjf/				
	ut cf j sf] lhDd]jf/L ;/L cfPsf]	o; cf j df yk bfo/ ePsf]	hDdf d'\$f yfg	km);nf ePsf]	afFls ePsf]	ut cf j sf] lhDd]jf/L ;/L cfPsf]	o; cf j df yk bfo/ ePsf]	hDdf d'\$f yfg	km);nf ePsf]	afls ePsf]
2068÷069	7	0	7	6	1	13	8	21	7	14
2069÷070	1	0	1	0	1	14	11	25	7	18
2070÷071	1	1	2	0	2	19	12	31	27	4
2071÷072	1	1	2	0	2	19	12	31	27	4
2072÷073	6	3	9	0	9	19	21	40	0	40
2073.074	0	4	4	0	4	3	15	18	0	18

अनुसूची ७. अध्ययन अनुसन्धान

आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ मा यस निकुञ्जमा विभिन्न प्रजातिका वन्यजन्तु, वनस्पति, वासस्थान व्यवस्थापन आदि विषयमा निम्न बमोजिमको अध्ययन अनुसन्धान भएका थिए ।

क्र.सं.	अध्ययन गर्ने व्यक्ति, संस्थाकाको नाम	अध्ययनको विषय	अध्ययनको मिति र अवधि	कैफियत
१.	श्री भुवन सिंह बिष्ट, वन विज्ञान अध्ययन संस्थान,पोखरा क्याम्पस,हरियोखर्क, पोखरा, नेपाल	Status, Distribution and Conservation initiatives of Rusty spotted Cat (<i>Prionailurus rubiginosus</i>) in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur,Nepal	December 12,2016 देखि December 12,2017सम्म	
२.	श्री दिपेन्द्र के.सी., वन विज्ञान अध्ययन संस्थान,पोखरा क्याम्पस,हरियोखर्क,पोखरा, नेपाल	Habitat overlap and competition among major herbivores in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur, Nepal	December 15,2016 देखि December 30, 2016 सम्म	
३.	श्री सभ्यता लामिछाने, काठमाण्डौं फरेष्ट्री कलेज, कोटेश्वर, काठमाण्डौं	An assessment of ecological and anthropogenic factors affecting ungulates distribution in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur, Nepal	२०७३/९/१ देखि २०७३/१०/२९ सम्म	
४.	श्री सन्त बहादुर मगर, वन विज्ञान अध्ययन संस्थान, हेटौंडा, नेपाल	Assessment of Human Wildlife Conflict in Bufferzone of Shuklaphanta National Park (A case study of ethnic group Rana Tharu of Beldandi Municipality of Chanchanpur District)	December,2016 देखि April, 2017 सम्म	
५.	श्री अन्जना बोगटी, काठमाण्डौं फरेष्ट्री कलेज, कोटेश्वर, काठमाण्डौं, नेपाल	Conservation status and distribution of Bengal Florican in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur, Nepal	२०७३/७/१ देखि २०७३/९/३० सम्म	
६.	श्री गोपी कृष्ण जोशी, वन विज्ञान अध्ययन संस्थान,पोखरा क्याम्पस,हरियोखर्क,पोखरा, नेपाल	Human Elephant Conflict,Mitigation measures and peoples perception (A case study from Bufferzone of Shuklaphanta National Park, Kanchanpur, Nepal	२०७३/९/२० देखि २०७३/१०/१७ सम्म	
७.	श्री नेपाल पंक्षी संरक्षण संघ, लाजिम्पाट, काठमाण्डौं ।	Conserving the critically endangered Bengal Florican- A Terai Flagship Species	२०७३/९/२८देखि २०७३/१०/५ सम्म	
८.	श्री कोमल बहादुर पातली, काठमाण्डौं फरेष्ट्री कलेज, कोटेश्वर, काठमाण्डौं	Possible impact of Habitat extension on the management of Blackbuck in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur, Nepal .	२०७३/१०/८ देखि २०७३/११/८ सम्म	
९.	श्री भुवन सिंह बिष्ट वन विज्ञान अध्ययन संस्थान,पोखरा	Status, Distribution and preybases of Burmese Python	7 April 2017 देखि 7	

	क्याम्पस,हरियोखर्क,पोखरा, नेपाल ।	in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur, Nepal .	Sep., 2017 सम्म	
१०.	श्री पूजा बस्नेत, काठमाण्डौ फरेष्ट्री कलेज, कोटेश्वर, काठमाण्डौ	Human-Wildlife Conflict	२०७३/९/२० देखि २०७३/१०/२० सम्म	
११.	श्री दिनेश राज जोशी, त्रिभुवन विश्व विद्यालय, किर्तीपुर, काठमाण्डौ ।	Population status, Distribution and Nesting sites of Great Slaty Woodpecker in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur, Nepal .	२०७३/९/२७ देखि २०७४/५/३० सम्म	
१२.	श्री सविता ऐरी, त्रिभुवन विश्व विद्यालय, किर्तीपुर, काठमाण्डौ ।	Gastro-intestinal parasites of Spotted Deer in Shuklaphanta National Park, Kanchanpur, Nepal .	15 May ,2017 देखि 15 October,2017 सम्म	
१३.	श्री रविन्द्र सिंह कार्की,Nepal Engineering College, Changunarayan, Bhaktapur, Nepal.	A study on causative factors of Human casualties due to Elephant in Bardia Shuklaphanta National Park	1 May ,2017 देखि 29 August, 2017 सम्म	
१४.	श्री सुटिङ्ग नेपाल एडभेन्चर फिल्मस् प्रा.लि. काठमाण्डौ ।	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको डकुमेन्ट्री निर्माण	२०७४/२/५ देखि २०७४/३/४ सम्म	

अनुसूची ८ : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ ले संरक्षित गरेका वन्यजन्तुहरु

क्र.सं.	नेपालमा संरक्षित वन्यजन्तु			शुक्लाफाँटमा पाईने
क.	स्तनधारी जन्तु			
	नेपाली नाम	अंग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	
१.	आसामिस रातो बादर	Assamese Monkey	<i>Macaca assamensis</i>	
२.	तामे सालक	Indian Pangolin	<i>Manis crassicaudata</i>	तामे सालक
	कालो सालक	Chines Pangolin	<i>Manis pentadactyla</i>	कालो सालक
३.	लघुकर्ण खरायो	Hispid Hare	<i>Caprolagus hispidus</i>	लघुकर्ण खरायो
४.	सोस	Dolphin	<i>Platanista gangetica</i>	सोस
५.	ब्वाँसो	Grey Wolf	<i>Canis lupus</i>	
६.	हिमाली रातो भालु	Himalayan Brown Bear	<i>Ursus arctos</i>	
७.	हाब्रे	Red Panda	<i>Ailurus fulgens</i>	
८.	सिलु	Linsang	<i>Prionodon pardicolor</i>	
९.	हुडार	Striped Hyena	<i>hyaena hyaena</i>	हुडार
१०.	चरीबाघ	Leopard Cat	<i>Felis bengalensis</i>	चरीबाघ
११.	लिङ्स	Lynx	<i>Lynx lynx</i>	
१२.	ध्वाँसे चितुवा	Clouded Leopard	<i>Neofelis nebulosa</i>	
१३.	पाटे बाघ	Tiger	<i>Panthera tigris tigris</i>	पाटे बाघ
१४.	हिउ चितुवा	Snow Leopard	<i>Uncia uncia</i>	
१५.	जंगली हात्ति	Wild Elephant	<i>Elephas maximus</i>	जंगली हात्ति
१६.	एकसिंगे गैडा	One-horned rhinoceros	<i>Rhinoceros unicornis</i>	एकसिंगे गैडा
१७.	पुडुके बँदेल	Pygmy Hog	<i>Sus salvanius</i>	पुडुके बँदेल
१८.	कस्तुरी मृग	Musk Deer	<i>Moschus chrysogaster</i>	
१९.	बाह्रसिंगा	Swamp Deer	<i>Cervus duvaucelii</i>	बाह्रसिंगा
२०.	गौरी गाई	Gaur	<i>Bos gaurus</i>	
२१.	चौरी	Wild Yak	<i>Bos grunniens (mutus)</i>	
२२.	अर्ना	Wild Buffalo	<i>Bubalus arnee</i>	
२३.	नयन	Great Tibetan Sheep	<i>Ovis ammon hodgsonil</i>	
२४.	चिरु	Tibetan Antelope	<i>Pantholops hodgsoni</i>	
२५.	कृष्णसार	Black buck	<i>Antilope cervicapra</i>	
२६.	चौका	Four-horned Antelope	<i>Tetracerus quadricornis</i>	
ख.	पंछी			
१.	कालो भुडीफोर	Black Stork	<i>Ciconia nigra</i>	
२.	सेतो भुडीफोर	White Stork	<i>Ciconia ciconia</i>	
३.	सारस	Sarus Crane	<i>Grus antigone</i>	सारस
४.	कालीज	Cheer Pheasant	<i>Catreus wallichii</i>	
५.	डाँफे	Impeyon pheasant	<i>Lophophorus impejanus</i>	
६.	मुनाल	Crimson horned Pheasant	<i>Tragopan satyra</i>	
७.	खर मयुर	Bengal Florican	<i>Houbaropsis bengalensis</i>	खर मयुर
८.	सानो खर मयुर	Lesser Florican	<i>Eupodotis indica</i>	सानो खर मयुर
९.	धनेस	Giant Hornbill	<i>Buceros bicomis</i>	
ग	घसने जन्तु			
१.	अजिगर	Python	<i>Python molurus</i>	अजिगर
२.	घडियाल गोही	Crocodile	<i>Gavialis gangeticus</i>	घडियाल गोही
३.	सुन गोहोरो	Golden Monitor Lizard	<i>Varanus flavescens</i>	सुन गोहोरो

अनुसूची ९ : शुक्लाफाँटामा पाईने विश्वमा दुर्लभ चराहरु

यस निकुञ्जामा करीव ४२४ प्रजातिका पंछीहरु पाईन्छन । जसमा विश्वमा नै दुर्लभ मानिएका १९ प्रजातिका पंछीहरु यस निकुञ्जमा पाईन्छन ।

क्र.सं.	नेपाली नाम	अंग्रेजी	वैज्ञानिक नाम
१.	सिम तित्रा	Swamp Francolin	<i>Tranaplinus gularis</i>
२.	सारस	Sarus Crane	<i>Grus antigone</i>
३.	भुडीफोर गरुड	Lesser Adjutant	<i>Leptoptilos javanicus</i>
४.	खरमजुर	Bengal florican	<i>Houbaropsis bengalensis</i>
५.	सानो खरमजुर	Lesser florican	<i>Sympheotides indica</i>
६.	सेतो गिद्ध	Egyptian Vulture	<i>Neophorn petcnopterus</i>
७.	डंगर गिद्ध	White-rumped Vulture	<i>Gyps bengalensis</i>
८.	सानो खैरो गिद्ध	Slender-billed vulture	<i>Gyps tenuirostris</i>
९.	सुन गिद्ध	Red-headed Vulture	<i>Sarcogyps calvus</i>
१०.	बोक्सी चिल	Pallas's Fish Eagle	<i>Haliaeetus leucoryphus</i>
११.	जिवहारा महाचिल	Greater Spotted Eagle	<i>Aquila clanga</i>
१२.	लघु महाचिल	Indian Spotted Eagle	<i>Aquila hastate</i>
१३.	सानो बौडाई	Lesser Kestrel	<i>Falco naumanni</i>
१४.	राज लाहाचे	Gret Slaty Woodpiler	<i>Mulleripicus pulverulentus</i>
१५.	सेतो कन्ठे धिप्सी	Hodgson's Bushchat	<i>Saxicola insignis</i>
१६.	काँसे घाँसे बरी	Bristled Grassbird	<i>Chaetornis striatus</i>
१७.	नरकट भ्याकुर	Jerdon's Babbler	<i>Chrysomma altirostre</i>
१८.	पहेलो तोप चरा	Finn's Weaver	<i>Ploceus megarhynchus</i>
१९.	बगाल बगेडी	Yello-Breasted Bunting	<i>Emberiza aureola</i>

अनुसूची १० : शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जका आकर्षणहरु

क. शुक्लाफाँटा घाँसेमैदान

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको मभगाउँ हेडक्वाटरदेखि २४ किलोमिटर दक्षिण भागमा अवस्थित शुक्लाफाँटा घासे मैदान नेपालकै सबै भन्दा ठूलो घासे मैदान हो । यसको क्षेत्रफल ५४.५ वर्ग किलोमिटर रहेको छ । यस घासे मैदानमा विश्वमा नै सबैभन्दा ठूलो भुण्डको रूपमा रहेको बाह्रसिंगा रहेको छ । हाल सो घाँसेमैदानमा २३०१वटाको संख्यामा बाह्रसिंगा रहेको छ ।

ख. रानी ताल

निकुञ्जमा अवस्थित सिमसार क्षेत्रहरु मध्ये सबैभन्दा ठूलो र ऐतिहासिक सिमसार क्षेत्रको रूपमा रहेको रानीतालको विशेष महत्व रहेको छ । सो क्षेत्रमा राज्य गरी बस्ने सिंहपाल राजाले आफ्ना रानीहरु नुहाउनको लागि बनाएको ताल भएकोले यस तालको नाम रानी ताल रहन गएको भन्ने किंबदन्ति रहेको छ । यस सिमसार क्षेत्र एकसिंगे गैडा, पाटे बाघ, जंगली हात्ति, बाह्रसिंगा जस्ता वन्यजन्तुहरुका साथै विभिन्न जातका चराहरुको मुख्य बासस्थानको रूपमा रहेकोले यो क्षेत्र पर्यटकहरुको लागि आकर्षक क्षेत्रको रूपमा रहेको छ ।

ग. सिंहपाल बाबा मन्दिर

निकुञ्जभिन्न रहेको सिंहपुर क्षेत्रमा रानीतार र सिंहपुर विचको वनपथ पूर्वमा रहेको सिंहपाल बाबाको मन्दिर ऐतिहासिक मन्दिरको रूपमा रहेको छ । सिंहपुर क्षेत्रमा राज्य गरी बस्ने सिंहपाल राजाले स्थापना गरेकोले यस मन्दिरको नाम सिंहपाल बाबा रहेको किम्बदन्ति रहेको छ । यस मन्दिरमा मुख्य गरेर त्यस क्षेत्रका आदिबासि राना थारु समुदायले आफ्नो देवताको रूपमा पूजाआजा गर्ने गरेको पाईन्छ ।

घ. शिलालेख क्षेत्र

यस निकुञ्जको बकौलादेखि शुक्लाफाँटा क्षेत्रको वनपथको पश्चिम करिब १ किलोमिटर दूरीमा रहेको शिलालेख निकुञ्जाभिन्न रहेको एक ऐतिहासिक क्षेत्र हो । राणाकालमाश्री ३ जुद्ध शमशेर सो स्थानमा आई महायज्ञ गरी साही स्थानमा हजारौ गाईहरुको दान गरेको भनि शिलालेखमा उल्लेख भएको छ । उक्त ढुङ्गामा लेखिएको शिलालाई स्तम्भ बनाई राखिएकोले यस क्षेत्रको नाम शिलालेख क्षेत्रको रूपमा परिचित छ ।

ङ. हिरापुर फाँटा क्षेत्र

नेपालमा बर्दियाको खैरापुरमा मात्र संकटापन्न वन्यजन्तु कृष्णसार संरक्षित रहेको थियो । यसको क्षेत्र विस्तार गरी संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने उदेश्यले शुक्लाफाँटाको हिरापुर फाँटामा सम्भाव्यता अध्ययन गरी सो क्षेत्रमा कृष्णसार स्थानान्तरण गर्ने निर्णय नेपाल सरकारले गरेको थियो । सो निर्णय अनुसार शुरुमा हिरापुर फाँटाको १७ हेक्टर क्षेत्रफललाई सोलार तारबार लगाई उक्त क्षेत्रमा नेपालगञ्ज नगरपालिकामा पालि राखेका २२ वटा कृष्णसार र सदर चिडियाखानामा पालिराखेका ६ वटा गरी जम्मा २८ वटा कृष्णसारलाई छाडिएको थियो । हाल सो संख्या ३६ पुगेको छ र २०७२ आषाढमा थप १४ वटा खैरापुरबाट थप गरी हाल ६० वटा संख्या पुगेको छ । निकुञ्ज कार्यालय र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको आर्थिक सहयोगमा तारबारको क्षेत्रफल बढाई ५७ हेक्टर पुर्याइएको छ ।

च. भोलुङ्गे पुल

यस निकुञ्जको पश्चिम सिमाना पिपरिया हात्तिसार नजिक रहेको महाकाली नदि माथि बनाईएको Multi Span Pedestrian System मा आधारित भोलुङ्गे पुल नेपाल तथा एशियाकै पहिलो लामो भोलुङ्गे पुल रहेको छ । यस पुलले नेपालको महाकाली नदी पारी रहेका महाकाली नगरपालिका (दोधारा र चाँदनि) लाई कञ्चनपुर जिल्लाको सदरमुकाम सम्म आवत जावत गर्न सजिलो बनाएको छ भने यो पुल यस क्षेत्रमा आउने पर्यटकहरुको लागि समेत आकर्षकको केन्द्रविन्दु रहेको पाईएको छ । Multi Span Pedestrian

Suspention Bridgeको नामले चिनिने यस भोलुङ्गे पुलको लम्बाई १४५२.९६ मिटर रहेको छ ।

छ. कालिकिच ताल

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जको बेलडाँडि पोष्टको पश्चिम किनारमा रहेको कालिकिच ताल एक सुन्दर सिमसार क्षेत्रको रूपमा रहेको छ । यस कालिकिच ताल मगर गोहि तथा पानीमा पाउने चराहरुको लागि प्रमुख बासस्थान क्षेत्र मानिन्छ । यस तालमा संकटापन्न अति दुर्लभ सारस देख्न सकिन्छ भने यस तालमा ७ वटा सम्म सारस एकैपटक देखिएको छ । यस पछिलाई बेलडाडीको आवादी क्षेत्रको सिमसार तथा खेतबारीमा पनि विचरण गरिरहेको देख्न सकिन्छ ।

ज. निकुञ्ज भित्रका सिमसार क्षेत्रहरु

यस निकुञ्ज भित्र रहेका अन्य सिमसार क्षेत्रहरु पनि निकुञ्जका आकर्षणको रूपमा रहेका छन् । मुख्य मुख्य सिमसार क्षेत्रहरुमा महाकाली नदि, बाहुनी खोला, चौधर नदि, राधा नदि, स्याली नदि, सोलगौडी ताल, शिकारी ताल, गौथली ताल, पडाउ ताल, तारा ताल, बाबा ताल, लालपानी ताल, कुमारी ताल, तिनकुने ताल, लामि ताल, बाघ पोखरी, सुके पोखरीहरु रहेका छन् । यी सिमसार क्षेत्रमा वन्यजन्तुहरु पानी खाने, आहाल खेल्ने लगायका अन्य क्रियाकलापहरु गर्ने गर्दछन् । साथै रैथाने र मौसममा बसाई सरी आउने चराचुरुङ्गीहरुलाई आश्रय दिनुका साथै पछिहरु विचरण गरेको मनमोहक दृश्य समेत देख्न सकिन्छ ।

ID	Wetland/Waterhole Name	Area_Ha	Location (Latitude; Longitude)	Type	Source of Water
1	Baba Tal_Waterhole	0.441	28°53'5.65"N; 80°12'18.85"E	Manmade	Natural water source
2	Baghpokhari Tal_Waterhole	0.287	28°49'28.22"N; 80° 9'59.59"E	Manmade	Solar Water pump installed
3	Bahun Tal_Waterhole	0.408	28°49'32.56"N; 80°20'16.34"E	Manmade	Natural water source
4	Bathani Tal_Waterhole	0.267	28°55'8.70"N; 80°10'29.78"E	Manmade	Natural water source
5	Gaunthali Tal_Waterhole	0.205	28°49'27.54"N; 80°10'27.73"E	Manmade	Natural water source
6	Hirapur Blackbuck Waterhole	0.286	28°57'13.14"N; 80°20'6.83"E	Manmade	Artesian Well installed
7	HirapurPhanta_Waterhole	0.257	28°56'30.34"N; 80°19'38.88"E	Manmade	Artesian Well installed
8	Kali Tal_Wetland	6.948	28°48'0.74"N; 80°15'20.60"E	Manmade	Natural water source
9	Lalghumaune_Wetland	1.742	28°51'13.84"N; 80°16'33.35"E	Natural	Natural water source
10	Near tallest tower Waterhole	0.102	28°48'40.49"N; 80°10'19.05"E	Manmade	Natural water source
11	Pipal Tal_Waterhole	0.286	28°49'17.30"N; 80° 9'7.60"E	Manmade	Natural water source
12	RadhapurPhanta_Wetland	0.499	28°48'16.75"N; 80°14'3.68"E	Natural	Natural water source
13	Rani Tal_Wetland	7.101	28°49'58.30"N; 80°13'10.41"E	Natural	Natural water source
14	Shikari Tal_Wetland	8.276	28°47'55.99"N; 80°12'23.69"E	Natural	Natural water source
15	Singhapur South_Wetland	1.017	28°48'0.36"N; 80°12'50.68"E	Natural	Natural water source
16	Soli_Tal_Waterhole	0.158	28°52'50.17"N; 80°13'27.09"E	Manmade	Natural water source
17	South of HQ_Waterhole	0.159	28°53'38.84"N; 80° 8'40.94"E	Manmade	Natural water source
18	South of Shikari Tal_Wetland	6.112	28°47'21.92"N; 80°12'16.46"E	Natural	Natural water source
19	Sukhepokhari Tal_Waterhole	0.080	28°49'31.05"N; 80° 8'59.54"E	Manmade	Solar Water pump installed
20	Swami Tal_Waterhole	0.147	28°56'4.05"N; 80°10'13.61"E	Manmade	Natural water source
21	TarapurPhanta_Wetland	1.600	28°50'32.96"N; 80°19'32.27"E	Natural	Natural water source
22	Tinkune Tal_Waterhole	0.300	28°49'13.46"N; 80° 9'45.76"E	Manmade	Diesel Water pump installed

भ. राना थारु होमस्टे गाउँ

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गत पर्ने कञ्चनपुर जिल्लाको भीमदत्त नगर पालिका वार्ड नं १४ नयाँ कटानमा रहेको ऐया महिला उपभोक्ता समूहमा आवद्ध ३९ घरधूरीलाई समेटेर होमस्टे गाउँको रूपमा विकास गर्ने उद्देश्य अनुरूप होमस्टे संचालनको आवश्यक पर्ने विधान तथा कार्यविधि तयार गरिएको छ । होमस्टेसंग सम्बन्धित अन्य पूर्वाधारहरु निर्माण कार्य भई हाल सो गाउँमा १० वटा घरमा होमस्टेको रूपमा पाहुनाहरु लागि स्वागत सत्कार गर्ने कार्य भईरहेको छ । यस आर्थिक वर्षमा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, चिसापानी पर्यटन विकास बोर्ड र तराई भू परिधि कार्यक्रमको आर्थिक सहयोगमा राना थारु साँस्कृतिक सामुदायिक भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ ।

अनुसूची ११: वन्यजन्तुवाट भएको क्षतिको राहत वितरण

jGohGt'af^ x'g] lfltsf] /fxt lgb]{lzs f 2069 adf]lhd cf/lfsf] dWojtL{ lf]qdf a;f]af; ug]{ dflg;x? jGohGt'x?af^ #fO{^},
#/kfn'jf rf]kfox?sf] d[To", h+unL xfQLx?af^ ef]lts lfl / cGgafnL ul/Psf] lfltsf] /fxt /sd o; sfof{nosf] l;kmf/; adf]lhd
;"b'/ klZrdf~rn lf]qLo jg lgb]{zgfno, wgu(L, s)nfnLaf^ k|fKt eO{ tkl;nsf dflg;x?nfO{ pknAw u/fO{Psf] lyof] .

s=jGohGt'x?af^ :yfgLo dflg;x? #fO{t} / rf]kfox?sf] d[To"sf] /fxt ljj/)f

qm=;+=	Gffd y/	&]ufgf	lfltsf]	/fxt /sd	s]lkmot
			ljj/)f	?	
1=	hfgsLb]jL e)*f/	bf]wf/f 7 s~rgk'/	#fO{t}	99500	a+b]nn] #fO{t}
2=	wg;/f zfxL	bf]wf/f 7 s~rgk'/	#fO{t}	90000	a+b]nn] #fO{t}
3=	;ldqf zfxL	bf]wf/f 7 s~rgk'/	#fO{t}	86000	a+b]nn] #fO{t}
4=	k hfklt g]uL	eLdbQ g=kf=- १५, कञ्चनपुर	#fO{t}	20571	
5=	k&fg bQ e\$	eLdbQ g=kf=- १५, कञ्चनपुर	;fdfGo #fO{t}	3730	
6=	rGb f b]jL vftL	j]bsf]^ g=kf=- ११ कञ्चनपुर	ufO{- १ वटा	5000.	lrt'jfsf] cfqmd)f af^ d[To' ePsf] .
7=	;flaqL b]jL ;'gf/	j]bsf]^ g=kf=- ११, कञ्चनपुर	v;L- १ वटा	4500.	
8=	dfg] r+bf/f]	j]bsf]^ g=kf=- १२, कञ्चनपुर	afv f- १ वटा	3500.	
9=	aL/] bdfO{	j]bsf]^ g=kf=- ११, कञ्चनपुर	v;L- १ वटा	4500.	
10=	Lbk]Gb s'j/	eLdbQ g=kf=- १४, कञ्चनपुर	v;L- १ वटा	4500.	
11	^Lsf bQ hf]zL	eLdbQ g=kf=- १४,, कञ्चनपुर	e];Lf- १ वटा	15000.	
12=	ho nldL hf]zL	a]n*f*L g=kf=- ११, कञ्चनपुर	v;L- १ वटा	5000.	
13=	s[t l;+x k'hf/f	bf]=rf=g=kf=- २, कञ्चनपुर	afv f- १ वटा	3500.	

			वटा	
14=	k")f{axfb'/ v*\sf	bf]=rf=g=kf=- ५, कञ्चनपुर	afv f 1 j^f	3500.
15=	#gZofd yf kf	bf]=rf=g=kf=-५, कञ्चनपुर	खसी- १ वटा	5000.
16=	vu]Gb gfy	j]bsf]^g=kf=- ११, कञ्चनपुर	afR%L-१	2000.
			वटा	
			जम्मा	355801

वन्यजन्तु (हात्ती)ले भौतिक तथा अन्नबाली क्षति गरेको तथा राहत विवरण

क्र .सं.	क्षति गर्ने वन्यजन्तु	क्षति भएको क्षेत्र	क्षतिको विवरण	किसान परिवार संख्या	राहत रकम रु.	कैफियत
१.	जंगली हात्ती	भिमदत्त न.पा. १३,१४,१५,१६,१९	धानबाली र गहुँ बाली	९६	५५८३५०	

२.	जंगली हात्ती	बेदकोट न.पा. ११	धानबाली	८	२८४४०	
३.	जंगली हात्ती	भ.पि.न.पा. ७	घर भत्काएको	१	३५००१	
४.	जंगली हात्ती	भ.पि.न.पा. ७	धानबाली	३	७६८०	
५.	जंगली हात्ती	बेलडाँडी न.पा. ३,९,७	धानबाली र उखु बाली	८	५२६५०	
६.	जंगली हात्ती	बेलौरी न.पा. १५	उखु खेती	१	९४५०	
			जम्मा		६६००७०	

अनुसूची १२ : मध्यवर्ती क्षेत्र सम्बन्धी विवरण

- घोषणा मिति : २०६१/२/९
- क्षेत्रफल : २४३.५ वर्ग कि.मी.
- जिल्ला : १(कञ्चनपुर)
- न.पा.:- ५ (महाकाली, भिमदत्त, वेदकोट, शुक्लाफाँटा र बेलौरी)
- गाउँपालिका.- २ (बेलडाँडी र लालभाडी)
- वार्ड :- ४९ नगरपालिका २८ र गाउँपालिका २१
  - आवद्ध वस्तिहरु : २८० वटा
  - घरधुरी संख्या : २२,४१३ वटा
  - जनसंख्या : १,४३,३९५ जना
  - मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समुह : ३८४ (महिला : २१८, पुरुष : १६६)
- ५०१ (मिति २०७१मा पुर्नगठन भएको)
- मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति : ९
- मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति : १
- सहकारी संस्था दर्ता: ९ वटा (सहकारी मध्यवर्ती संग प्रत्यक्ष सम्बन्ध भएका)
- सामुदायिक वन : ४३ वटा (खाली क्षेत्रमा थप सामुदायिक वन बनाउने संभावना रहेको संख्या बढ्ने)
- कार्ययोजना सहित हस्तान्तरण वन : ३९ वटा (२०७४ आषाढ मशान्तसम्म)
- ईकोक्लब : ५८ वटा
- समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण समूह: ९ वटा

शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरु

क्र.सं.	नाम	पद	उपभोक्ता समिति
१.	श्री पुष्कर बहादुर सिंह	अध्यक्ष	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति तथा शुक्लाफाँटा मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
२.	श्री अर्जुन बहादुर कठायत	सदस्य	बेतकोट मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
३.	श्री भिम बहादुर थापा	सदस्य	कालिकिच मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
४.	श्री शिवराज अधिकारी	सदस्य	बागेवरी मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
५.	श्री दल बहादुर बोहोरा	सदस्य	त्रिशक्ति मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
६.	श्री भरत बहादुर विष्ट	सदस्य	सुनदेवि मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
७.	श्री मिना चौधरी	सदस्य	शोभाताल मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
८.	श्री अमर बस्नेत	सदस्य	सगरमाथा मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
९.	श्री पदम बहादुर सिंह	सदस्य	हिमालय मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति
१०.	श्री प्रमुख संरक्षण अधिकृत	सदस्य सचिव	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
११.	श्री जि वि स प्रतिनिधि	पदेन सदस्य	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, कञ्चनपुर

● मध्यवर्ति सामुदायिक वन सम्बन्धि विवरण

निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र अन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रमा ४३ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु रहेका छन् । उक्त मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु मध्ये हालसम्म ३९ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको विधान र कार्ययोजना तयार गरी समूहहरुलाई हस्तान्तरण गरि सकिएको छ भने ४ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु प्रस्तावित रूपमा रहेका छन् । यस आ.व.मा ६ वटा सामुदायिक वनको कार्ययोजना नविकरण गरिएको थियो । मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुकोविवरण निम्न अनुसार रहेका छन् ।

क्र. सं.	मध्यवर्ति सामुदायिकको नाम	ठेगाना (साविक)	उपभोक्ता समिति	घरधुरी संख्या				जनसंख्या			क्षेत्रफल हेक्टरमा	हस्तान्तरण मिति	नविकरण मिति
				दलित	जनजाती	अन्य	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा			
१	सन्सारीमाई	दोधारा-४	सगरमाथा	३०	१५५	४४	२२९	५८९	६०२	११९१	३३.६४	२०५७	
२	शारदा	दोधारा-४	सगरमाथा	४८	२७	६०	१३५	३६५	३८२	७४७	५.८४	२०६४	
३	महाकाली महिला	महाकाली ७	सगरमाथा	३	३१	१७	५१	१५१	१३५	२८६	४.४७	२०६५	२०७४
४	जनप्रिय	दोधारा-५	सगरमाथा	७	८	२६	४१	११५	१२३	२३८	४.०६	२०६४	
५	भैरव जनकल्याण	दोधारा-२	सगरमाथा	११	४५	३०	८६	२२१	२३८	४५९	८.५	२०६४	२०७४
६	मधुवन	महाकाली-६	सगरमाथा	३२	३५	२३	९०	२३५	२४२	४७७	२.१४	२०६४	२०७४
७	शौभाग्या	दोधारा-७	सगरमाथा	२६	१	२८	५५	१२९	१३९	२६८	२.०९	२०६४	
८	कन्चभोज	दोधारा-१	सगरमाथा	२९	११	३५	७५	१८९	१९७	३८६	९.८६	२०६४	
९	नव प्रतिभा	दोधार-६	सगरमाथा	०	१३	२५	३८	९५	९९	१९४	२.३	२०६४	
१०	दिपज्योति	महाकाली-७	सगरमाथा	९७	२९	५	१३१	३४५	३६७	७१२	११.२३	२०६४	२०७४
११	बातावरण	भलारी-२	सुनदेवी	०			५१७	१८०२	१६७३	३४७५	२७३	२०६४	
१२	नागेश्वर	भलारी-७	सुनदेवी	०			६५६	१९९३	२११४	४१०७	४७.२९	२०६४	
१३	शुक्लाफाँटा	देखतभुली-१	शोभाताल	२	१७६	०	१७८	४२३	४६७	८९०	५६.५	२०६४	
१४	हरियाली	देखतभुली-१	शोभाताल	१	१२०	४४	१६५	४२१	४३५	८५६	७.२४	२०६४	
१५	शोभाताल	देखतभुली-१	शोभाताल	०	१६८	०	१६८	५२५	४९५	१०२०	५३.९६	२०६४	
१६	रानी वन	शंकरपुर-८	शोभाताल	२	१०५	२७	१३४	४०३	४२१	८२४	३८.१४	२०६४	
१७	वैजनाथ	दैंजी-७	बेतकोट	१४	२१	२५९	२९४	९२७	१०२०	१९७४	११७	२०५९	
१८	श्रीराम	भि.न.पा.-१७	शुक्लाफाँटा	५	०	९५	१००	२४८	२५४	५०२	३.८	२०६२	

१९	बैलबन्द	चाँदनी-७	हिमालय	७०	०	२६८	३३८	१०३३	११२४	२१५७	४८.९०	२०६०	
२०	गौरीशंकर	चाँदनी-७	हिमालय	२३०	७५	२५९	५६४	१४४७	१४८५	२९३२	१३६.६२	२०५९	
२१	मायापुरी	चाँदनी-४	हिमालय	१७५	९५	३५७	६२७	१५६०	१५७५	३१३५	९०.८६	२०६०	
२२	सिमाना	चाँदनी-२	हिमालय				५१	१२९	१२५	२५४	७.८६	२०६५	
२३	श्रीमालिका	चाँदनी-६	हिमालय	६८	८	६०	१३६	३४८	३५३	७०१	७.१	२०६५	
२४	ईन्द्रा	चाँदनी-१	हिमालय	६७	१७५	१९५	४३७	१०५५	११२५	२१८०	१९.२१	२०६४	
२५	कमल्सा	चाँदनी-४	हिमालय	४१	५	१२८	१७४	४२३	४४७	८७०	२४.६२	२०६४	
२६	कन्चन महिला	चाँदनी-७	हिमालय				१०२	१७५	२९४	५६९	४.१८	२०६०	
२७	चाहाना महिला	चाँदनी-४	हिमालय				५३	२३२	२३०	४६२	४.८	२०६०	
२८	राधाकृष्ण	रौतेलीविच वा-७	बागेश्वरी	०			१४६	१५५	३६१	७१६	२२.७	२०६५	
२९	किसान	रौतेलीविच वा-९	बागेश्वरी	१४१	५४५	२७२	९५८	२६३५	२६७९	५३१४	२६२.३६	२०६५	
३०	जनज्योति	पिपलाडी-३	त्रिशक्ति	६	३९	५३	९८	३२६	४४१	७६६	१०.८६	२०६५	
३१	लक्ष्म	शुक्लाफाँटा -२	त्रिशक्ति	२४	१२६	५०	२००	५६७	६०१	११६८	३१.९४	२०६९	२०७४
३२	जानकी	पिपलाडी-४	त्रिशक्ति	१	१४	१५५	१७०	६३८	६६३	१३०१	३३.१२	२०५६	
३३	भरनासागर	रामपुरविला सपुर-९	कालिकिच	३८०	२०३	२९५	८७८	४८२५	१३१९	१०१४४	७५.१२	२०६४	
३४	अजयपाल	रामपुरविला सपुर-९	कालिकिच	१४३	१४९	५५३	८४५	१६१५	१७०७	३३२२	५८.२७	२०६५	
३५	वैजनाथ	रामपुरविला सपुर-८	कालिकिच	७	४२	६१	११०	२६५	२८६	५५१	१४२.४ ६	२०६४	२०७४
३६	भवानी महिला	दोधारा चाँदनी १	हिमालय	३३	००	८५	११८	३१२	३०३	६१५	५.६३	२०७२	
३६	राष्ट्रीय	बेलैरी न.पा. १२	कालिकिच	१	१०	९०	१०१	२५८	२३४	४९२	२३.९३	२०७२	
३७	प्रगतिशिल महिला	दैजी १	बेतकोट	६	०	११	१७	६०	५६	११६	११.६४	२०७२	
३८	शहीद स्मृती	भी.न.पा.१३	शुक्लाफाँटा	७३	०	१३२	२०५	१०१८	१०७७	२०९५	१३.८३	२०७२	
३९	मिलन महिला	दैजी ७	बेतकोट	२	०	४४	४६	१२४	१३८	२६२	५.३५	२०७३	
४०	पुर्णागिरी	भ.पि.न.पा. ५	त्रिशक्ति										प्रस्तावि त

४१	सिद्धसाभा	भ.पि.न.पा २	सुनदेवी									प्रस्तावि त	
४२	निङ्गलाशैनी धार्मीक वन	चम्फापुर	बेतकोट									प्रस्तावि त	
४३	चन्द्र सूर्य	भ.पि.न.पा. ५	त्रिशक्ति									प्रस्तावि त	
जम्मा													

● आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा मध्यवर्ति क्षेत्रमा दर्ता भएका उद्योगहरु

निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा यस आ. व. मा ५ वटा उद्योगहरु दर्ता भई संचालनमा आएका थिए । उक्त उद्योगहरुमा निङ्गलासैनी फर्निचर उद्योग, साविक चाँदनी गा.वि.स.- ४, महाकाली न.पा.- २, कञ्चनपुर, निर्मला फर्निचर उद्योग, महाकाली न.पा.- १०, कञ्चनपुर, न्यू अपि फर्निचर उद्योग साविक पिपलाडी- ५ हाल शुक्लाफाँटा न.पा.- ३ कञ्चनपुर, न्यू विकास फर्निचर उद्योग साविक चाँदनी- ८ हाल महाकाली न.पा.- २, कञ्चनपुर र प्रियंका फर्निचर उद्योग, साविक बेलडाँडी गा.वि.स.- ५, हाल बेलडाँडी गाउँपालिका- २, कञ्चनपुर रहेका छन् ।

अनुसूची १३ :निकुञ्जमा संचालित आयोजना/कार्यक्रमहरुको विवरण

यस निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ति क्षेत्रमा निम्न कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुबाट वन्यजन्तुहरुको बासस्थान व्यवस्थापन, चोरी शिकार नियन्त्रण, मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तुहरुबाट प्रभावित गरिव, दलित, जनजाती र पछाडि पारिएका वर्गलाई लक्षित गरी विभिन्न संरक्षणमुलक, आयमुलक, सिपमूलक र सामुदायिक विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिदै आएको छ ।

१. वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना
२. वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रबर्धन आयोजना
३. हात्तिसार आयोजना
४. राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश विकास संरक्षण कार्यक्रम
५. शुक्लाफाँटा मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम
६. श्री राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष/शुक्लाफाँटा संरक्षण कार्यक्रम (NTNC/SCP)
७. श्री तराई भू-परिधि/हरियो वन कार्यक्रम (TAL)
८. जुलोजिकल सोसाइटी अफ लण्डन नेपाल कार्यक्रम मार्फत Securing Suklaphanta Wildlife Reserve Grassland and Wellbeing of local communities सम्बन्धी ३ वर्षे आयोजना ।

अनुसूची १४ :शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा हात्तिसार शाखामा हाल कार्यरत कार्यरत कर्मचारीहरु ।

qm=;+=	kb	b/jGbL ;+Vof	kb k'tL{	l/Qm	sd{rf/L ;+s}t g+=	sd{rf/Lx?sf] gfd y/	xfnsf] kbdf lgo'lQm ldl	xfnsf] sfof{nodf ;?jf ePsf] ldl	df]jfOn g+=
1	k =;+=c=	1	1		143188	>L j]b s"df/ (sfn	2067.1.15	2071.5.30	9801390435
2	;=;+=c=	3	3		133022	>L uf]kfn axfb"/ l#ld/]	2064.10.1	2068.11.29	9801390421
3	;=;+=c=				207582	>L z}n]Gb] rf}w/L	2072.5.16	2072.5.16	9801390439
4	;=;+=c=				154992	>L pQd s"df/ rf}w/L	2073.2.24	2073.2.24	9801390443
5	n]=c=	1	1		85624	>L z+s/l;+x s"j/	2064.4.1	2073.6.12	9749501796

6	zf=c=	1		1					
7	gf="=	1	1		105531	>L sljGb k ;fb cf]emf	2064.10.1	2070.9.1	9801390440
8	^f=gf="=		1		154884	>L nldL eš	2065.8.1	2056.12.28	9801390442
9	/]~h/	10	7	3	204855	>L hfgsL e)*f/L	2070.6.4	2072.5.30	9801393087
10	/]~h/				191396	>L ;Gt axfb"/ du/	065.10.2	2065.9.27	9805745111
11	/]~h/				203389	>L k of; s]=;L=	2069.07.23	2073.6.16	9801393090
12	/]~h/				216847	>L !fg]Gb axfb'/ zfx	2073.10.07	2073.10.7	
13	/]~h/				219481	>L k"/gb]j ld>	2073.10.09	2073.10.09	
14	/]~h/				216821	>L ofd axfb'/ /fjt	2073.10.09	2073.10.09	
15	/]~h/				219844	>L clgn /;fO{nL	2073.10.10	2073.10.10	
16	s=c=	1	1		201763	>L l/ tf /fhe)*f/L	2073.1.6	2073.1.6	9801393083
17	vl/bf/				76814	>L k")f{ axfb"/ l;+x	2053.7.6	2072.4.15	9801393082
18	vl/bf/				202788	>L hfgsL hf]zL	2069.10.19	2072.4.19	9801393081
19	vl/bf/				189604	>L u)f]z bQ eš	2062.11.21	2072.5.31	9868340687
20	l;=u]d:sfp^	17	5	12	105591	>L zSs axfb"/ /f]sfof	2068.1.2	2057.8.1	9801390434
21	l;=u]d:sfp^				>L u)f]z axfb'/ ljj^	2074.2.16	2074.2.16		
22	l;=u]d:sfp^				>L ljcmd rf]w/L	2074.2.17	2074.2.17		
23	l;=u]d:sfp^				>L of]u]Gb k ;fb rf]w/L	2074.2.17	2074.2.17		
24	l;=u]d:sfp^				105591	>L lxdfnL vqL	2068.1.2	2068.1.2	
25	x=;=rfns	3	3		141018	>L !fg"sfhL dxh{g	2067.4.1	2059.7.4	9801390445
26	x=;=rfns				140244	>L ^+s k ;fb eš	2066.12.13	2069.1.1	9801390446
27	x=;=rfns					>L ;"lgn *uf]/f			
28	u]d:sfp^	51	27	24	105636	>L ;Togfgf/fo)f l;njfn	042.4.16	2055.9.13	9801390433
29	u]d:sfp^				122924	>L k"mNu]g /fo	2047.2.6	2069.10.1	980190441
30	u]d:sfp^				123163	>L ch{"g bQ hf]zL	2046.8.8	2068.11.29	9848322219
31	u]d:sfp^				118806	>L laif]{ hf]zL	2046.8.8	2046.8.8	9801390425
32	u]d:sfp^				118809	>L l^sf/fd *+uf]/f	2046.8.8	2046.8.8	9801390427
33	u]d:sfp^				123165	>L u)f]z bQ cj:yL	2046.8.8	2060.8.8	9801390424
34	u]d:sfp^				118810	>L s[)]f bQ hf]zL	2046.8.8	2046.8.8	9801390428
35	u]d:sfp^				123164	>L sfzL/fd g]uL	2046.8.8	2046.8.8	9801390426
36	u]d:sfp^				177175	>L lnnfd l;+x &fs"/	051.6.23	2060.11.25	9801390448
37	u]d:sfp^				177173	>L /Tg jxfb"/ v*sf	053.3.31	2057.8.1	9801390423
38	u]d:sfp^				200358	>L dbg /fh eš	2069.2.8	2069.2.8	9801390447
39	u]d:sfp^				200357	>L ldg axfb'/ /fgf	2069.2.8	2069.2.10	9801390424
40	u]d:sfp^				200352	>L j?)f s"df/ kf)*]o	2069.2.8	2069.2.17	9819603585
41	u]d:sfp^				200356	>L ldg axfb'/ nf]xf/	2069.2.8	2069.2.18	9848886259
42	u]d:sfp^					>L dfofb]jL s"+j/	2074.01.01		
43	u]d:sfp^					>L slj/fh jf]x/f	2074.01.01		

44	u]d:sfp^					>L pQd lji^	2074.01.01		
45	u]d:sfp^					>L k sfz /fgf	2074.01.01		
46	u]d:sfp^					>L Zofd rf}w/L	2074.01.01		
47	u]d:sfp^					>L g/]Gb l;+x wfdL	2074.01.01		
48	u]d:sfp^					>L g/]Gb axfb"/ s"+j/	2074.01.01		
49	u]d:sfp^					>L v]d/fh j*"	2074.01.01		
50	u]d:sfp^					>L eLdl;+x &Fs"/	2074.01.01		
51	u]d:sfp^					>L nfn axfb'/ ad	2074.01.01		
52	u]d:sfp^					>L lj/]Gb /fgf	2074.01.01		
53	u]d:sfp^					>L dbg ;fpb	2074.01.01		
54	u]d:sfp^					>L wg/fh pkfWofo	2074.01.01		
55	sf=;xof]uL	1	1			>L /ljGb rf}w/L	2074.01.01		

xfIQ;f/ tkm{

56	kz" lrlsT;s	1	1		137558	>L s){ axfb"/ ad	2070.04.1	2055.5.17	9801390438
57	xfQL;f/gf="	1	1		146277	>L /fdl;+x ;"gxf	2069.9.19	2057.8.12	9801390430
58	b/f]uf	1	1		77187	>L /fdlanf; yf?	2067.10.11	2038.4.21	
59	kml)ftk%'jfdfx't				199814	>L uh]Gb l;+x wfª/f	2068.8.1	2068.8.1	
60	kml)ftk%'jfdfx't					>L pu ;]g /fgf	2074.1.1		
61	kml)ftk%'jfdfx't					>L ljgf]b rf}w/L - s_	2074.1.1		
62	kml)ftk%'jfdfx't					>L /fh s"df/ ;'gxf	2074.1.1		
63	kml)ftk%'jfdfx't					>L ljho ;"gxf	2074.1.1		
64	kml)ftk%'jfdfx't					>L nfn axfb'/ *uf)/f	2074.1.1		
65	kml)ftk%'jfdfx't					>L cz]Zj/ rf}w/L	2074.1.1		
66	kml)ftk%'jfdfx't					>L dgk'/g ;'gxf	2074.1.1		
67	kml)ftk%'jfdfx't					>L x/]Gb ;'gxf	2074.1.1		
68	kml)ftk%'jfdfx't	30	21	9		>L cfgGb ;"gxf	2074.1.1		
69	kml)ftk%'jfdfx't					>L pd]z ;"gxf	2074.1.1		
70	kml)ftk%'jfdfx't					>L &Uu' /fgf	2074.1.1		
71	kml)ftk%'jfdfx't					>L ef]h/fh ;"gxf	2074.1.1		
72	kml)ftk%'jfdfx't					>L lzr/]f /fgf	2074.1.1		
73	kml)ftk%'jfdfx't					>L d"s]z /fgf	2074.1.1		
74	kml)ftk%'jfdfx't					>L ljgf]b rf}w/L - v_	2074.1.1		
75	kml)ftk%'jfdfx't					>L tf}nf /fgf	2074.1.1		
76	kml)ftk%'jfdfx't					>L k]d s'df/ /fgf	2074.1.1		
77	kml)ftk%'jfdfx't					>L jf]"/fd /fgf	2074.1.1		
78	kml)ftk%'jfdfx't					>L k tfk /fgf	2074.1.1		
	hDdf	123	75	49					

	kmflhn		1						
	s"n hDdf	123	74	49					